

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Josef Kahánek

Anonymita akcionářů a podmínky jejich identifikace

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. června 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací na téma Anonymita akcionářů a podmínky jejich identifikace vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. června 2016

.....

Josef Kahánek

Poděkování

Tímto děkuji prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. za odborné vedení této práce, trpělivý přístup a cenné rady jakož i všem, kteří mě podporovali při studiu.

Obsah

Úvod.....	7
1 Stučný nástin historického vývoje akciové společnosti ve světě a na českém území	8
1.1 Počátek akciové společnosti ve světě.....	8
1.2 Stručný nástin vývoje úpravy akciových společností na území českých zemí ..	9
1.3 Vývoj úpravy po roce 1989.....	10
2 Transparentní zákon a jeho předchůdci	12
2.1 Přijetí transparentního zákona.....	14
2.2 Struktura a obsah transparentního zákona.....	14
2.3 Zhodnocení transparentního zákona	16
3 Anonymita akcionářů a podmínky jejich identifikace podle platné a účinné úpravy.	20
3.1 Prameny úpravy	20
3.2 Anonymita akcionářů dle formy emitovaných akcií.....	22
3.2.1 Akcie na jméno	23
3.2.2 Seznam akcionářů	24
3.2.3 Akcie na majitele	28
3.3 Zaknihované a imobilizované akcie a identifikace jejich vlastníků.....	29
3.3.1 Zaknihované akcie	29
3.3.2 Imobilizované akcie	34
3.4 Identifikace akcionářů v obchodním rejstříku.....	36
3.4.1 Identifikace akcionářů k okamžiku založení společnosti	36
3.4.2 Odtajnění jediného společníka.....	37
3.5 Identifikace akcionářů a jejich oznamovací povinnost u akciových společnostích na regulovaném trhu	39

3.5.1	Oznamovací povinnost akcionáře dle účinné úpravy	40
3.5.2	Oznamovací povinnosti v blízké budoucnosti	42
4	Vybrané způsoby zakrývání akcionářů	43
4.1	Akcie držené skrze prostředníky	44
4.2	Svěrenský fond	45
4.2.1	Účinná úprava v občanském zákoníku	45
4.2.2	Změny ve svěrenském fondu v právě projednávané novele	46
4.3	Užití cizích právních řádů	48
5	Veřejnoprávní úprava rozkrývání vlastnických struktur ve vybraných zákonech..	50
5.1	Zákon o bankách	50
5.1.1	Akcie banky	50
5.1.2	Kvalifikovaná účast	51
5.1.3	Posuzování důvěryhodnosti a průhlednosti	52
5.1.4	Zhodnocení úpravy v zákonu o bankách	54
5.2	Úprava identifikace akcionáři v zákonu o veřejných zakázkách	55
5.2.1	Obecný úvod	55
5.2.2	Identifikace akcionáři	56
5.2.3	Zhodnocení úpravy	56
5.2.4	Nový zákon o zadávání veřejných zakázek	57
5.3	Úprava identifikace skutečných majitelů v zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu	60
5.3.1	Účinná úprava	61
5.3.2	Transpozice IV. AML směrnice ve světle identifikace akcionářů	63
5.3.2.1	Nová definice skutečného majitele	64
5.3.2.2	Nová evidence skutečných majitelů	65
5.3.2.3	Zhodnocení navrhované úpravy	66

Závěr	68
Seznam použitých zkratek	70
Použitá literatura	72
Resumé.....	80
Summary	81

Úvod

Anonymita akcionářů a s tím spojená míra transparentnosti akciových společností je velmi diskutované téma, jak na úrovni České republiky, tak na úrovni evropského a mezinárodního práva. Zejména na poli evropské legislativy posilují tendence, jež míří na zprůhledňování vlastnických struktur akciových společností v souvislosti s bojem proti korupci, daňovým únikům, praní špinavých peněz a financování mezinárodního terorismu. V českém právním prostředí se tato debata, bohužel, zploštila především na diskuzi o omezení listinných akcií na majitele s přijetím tzv. transparentního zákona a rekodifikací soukromého práva. Problematika identifikace akcionářů, jejich anonymity a průhlednosti vlastnické struktury akciových společností je však mnohem širší a zaslouží si větší pozornost.

Při rozkrývání vlastnické struktury akciové společnosti a identifikaci jejich akcionářů na sebe naráží dva zcela protichůdné zájmy. Na jedné straně je to právo akcionářů na ochranu jejich soukromí a osobních údajů, na straně druhé je jím veřejný zájem na průhlednosti akciových společností za účelem zabránění negativním jevům výše zmíněným. Cílem zákonodárce by mělo být vyvážení těchto dvou odlišných principů.

Autor práce si toto téma zvolil kvůli jeho dynamice a rychlému vývoji legislativy, jež si zaslouží popsat i vzhledem k tomu, že v české právní literatuře není komplexně zpracováno ani analyzováno. Hlavním cílem této práce je zejména za užití deskriptivní a analytické metody systematicky popsat platnou a účinnou úpravu související s anonymitou akcionáře či jeho identifikací, rozkrýváním vlastnické struktury akciové společnosti a dále nastínit i připravované legislativní změny, které ji budou v blízké budoucnosti modifikovat.

Tato diplomová práce je rozčleněna do pěti hlavních kapitol. V první kapitole jsou stručně popsány některé historické aspekty vývoje anonymity akciových společností ve světě a na českém území. Druhá kapitola pojednává o přijetí a obsahu tzv. transparentního zákona a věnuje se i jeho hodnocení. Třetí kapitola se zabývá platnou a účinnou úpravou anonymity akcionářů a jejich případné identifikace. Čtvrtá

kapitola popisuje některé další vybrané instituty, které mohou sloužit k zakrývání identity akcionářů. V páté kapitole jsou pak vymezeny některé veřejnoprávní předpisy, jenž se přímo dotýkají identifikace akcionářů a snaží se rozkrýt vlastnickou strukturu akciových společností.

1 Stručný nástin historického vývoje akciové společnosti ve světě a na českém území

1.1 Počátek akciové společnosti ve světě

Vznik a vývoj akciových společností je spojen především s prudkým rozvojem vědy a techniky v období raného novověku, jenž umožnil velké zeměpisné objevy evropských mořeplavců. Tyto objevy otevřely možnost dálkového obchodu a koloniální expanze, které byly na jednu stranu extrémně lukrativní, na stranu druhou velmi nákladné. Pro provozování takto dlouhodobých a kapitálově náročných podnikatelských aktivit se vyvinuly právě akciové společnosti jako korporace, které tyto činnosti dokáží zaštitit a zároveň akumulovat dostatečný kapitál. Za první („rané“) akciové společnosti se uvádějí nizozemská Východoindická společnost a anglická Východoindická společnost, které vznikly na počátku 17. století.¹Za jejich historický předstupeň se považují severoitalské bankovní spolky, které jsou označovány jako „montes“². Spolky disponovaly určitými výsadami, z nichž nejvýznamnější bylo omezené ručení společníků. Kapitál těchto spolků byl zajištěn upisováním zcizitelných podílů. Sloužily k poskytování půjček jednotlivým státům.³

Do vydání napoleonského Code de Commerce roku 1807 platil pro zakládání akciových společností oktrojový systém. Akciové společnosti byly zřizovány zvláštním státním aktem (privilegiem), jímž byly určeny i jejich stanovy. Nejednalo se tedy o právnické osoby soukromého práva, ale o veřejnoprávní korporace sui generis, které

---

¹ELIÁŠ, Karel. Akciová společnost: systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Praha: Linde, 2000. 433 s. ISBN 8072012320, s. 65.

²Latinsky mons = hora, v tomto smyslu překládáno jako hora popř. hromada peněz.

³RANDA, Antonín. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Vyd. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008.345 s. ISBN 9788086775142, s. 251-252.

měly řadu výsad, mimo jiné i vést války.⁴ Code de Commerce obsahuje první obecnou úpravu akciových společností a znamená přechod k pojetí akciové společnosti jako korporace soukromoprávní. Zákoník zavedl nový systém kontroly akciových společností a to prostřednictvím udělování koncesí (koncesní systém). Stát udělením koncese projevoval souhlas se založením akciové společnosti, přičemž kontroloval zejména zákonnost stanov této společnosti. Vůli zakladatele nicméně nikterak nedoplňoval.⁵ Anonymita akcionářů byla dle francouzské úpravy zaručena. I proto byla francouzská akciová společnost označena jako société anonyme.

1.2 Stručný nástin vývoje úpravy akciových společností na území českých zemí

První právní úprava akciových společností na našem území byla obsažena ve spolkovém zákoně č. 253/1852 ř. z. ze dne 26. listopadu 1852. Nejvýznamnějším zdrojem právní úpravy akciové společnosti byl pak zákon č. 1/1863 ř. z. ze dne 17. prosince 1862, Všeobecný zákoník obchodní (dále jen „Všeobecný obchodní zákoník“), první moderní kodex upravující právo obchodních korporací. V českých zemích byl v době Rakouska-Uherska ještě přijat ministerský regulativ č. 175/1899 ř. z. pro zřizování a přeměnu akciových společností v oboru průmyslu a obchodu, který je ceněn pro své kvality dodnes.⁶

Všeobecný obchodní zákoník upravoval akciové právo v ustanovení čl. 207 až čl. 249. Pro vznik akciové společnosti byla nutná po vzoru Code de Commerce koncese. V ustanovení čl. 207 umožňoval vydávat akcie na jméno i na majitele. Emise akcií na majitele byla podmíněna plným splacením jejich nominální hodnoty (v ustanovení čl. 222). Jejich převoditelnost však byla neomezená a zaručovala plnou anonymitu jejich vlastníků.

---

⁴ELIÁŠ 2000 op. cit., s. 68.

⁵ELIÁŠ 2000 op. cit., s. 70.

⁶JOSKOVÁ, Lucie in: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 637 s. ISBN 9788074787355, s. 369.

Československá republika po svém vzniku recepčním zákonem⁷ převzala dosavadní právní předpisy platné na jejím území před jejím vznikem. Úprava postavení akcionářů tedy zůstala totožná. Bylo zřejmé, že jde o stav provizorní a bude nutné provést rekodifikaci obchodního práva. Od konce 20. let byl pod vedením prof. Karla Hermanna-Otavského připravován nový obchodní zákoník, který nebyl nikdy dokončen.⁸

V roce 1949 byl akciový regulativ zrušen novým zákonem o akciových společnostech⁹, který byl ovšem poplatný své době. Zákon o pouhých dvaceti ustanoveních sloužil pouze pro zakládání akciových společností státem tam, kde to bylo nezbytně nutné pro uskutečňování mezinárodního obchodního styku.¹⁰

1.3 Vývoj úpravy po roce 1989

Zákon o akciových společnostech z roku 1949 byl v roce 1990 nahrazen novým akciovým zákonem¹¹, jehož normy byly krátce na to recipovány do obchodního zákoníku¹² (dále jen „obchodní zákoník“). Podstatné je, že úprava v akciovém zákonu i v obchodním zákoníku umožňovala emisi akcií na jméno i majitele. Převod akcií na majitele upravoval zákon o cenných papírech¹³. Dle ustanovení § 13 ve spojení s § 17 se převáděly listinné akcie na majitele smlouvou o převodu cenného papíru a tradicí. Úplatné smlouvy o převodu se řídily ustanoveními obchodního zákoníku pro kupní smlouvu (ustanovení § 409 a následující). Bezúplatné byly upraveny v občanském zákoníku¹⁴ (dále jen „SOZ“) smlouvou darovací v ustanoveních § 628 až § 630. Tato úprava umožňovala velmi rychlý a neformální převod listinných akcií na majitele.

---

⁷Zákon č. 11/1918 o zřízení samostatného státu československého, ve znění kde dni účinnosti zákona. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

⁸ELIÁŠ 2000 op. cit., s. 81.

⁹Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech, ve znění ke dni účinnosti zákona. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

¹⁰JOSKOVA 2015 op. cit., s. 370.

¹¹Zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech, ve znění ke dni účinnosti zákona. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

¹²Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

¹³Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

¹⁴Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

Absentovala v ní povinnost oznámit převody vlastnictví akcií orgánům akciové společnosti a oběh akcií na majitele nebyl vůbec evidován. Za těchto podmínek měli vlastníci listinných akcií na majitele garantovanou velmi vysokou úroveň anonymity a k jejímu prolomení mohlo docházet pouze při výkonu jejich akcionářských práv zejména na valné hromadě. Nicméně mohli za sebe vysílat prostředníky, čímž byla jejich anonymita zaručena zcela.

Byly-li emitovány akcie na jméno, společnost musela povinně vést seznam akcionářů, z něhož mohli akcionáři vlastníci akcie na jméno požadovat výpis, ale pouze v rozsahu, jenž se jich týkal. To znamenalo, že totožnost ostatních akcionářů s akciemi na jméno zůstala skryta. Novelou¹⁵ z roku 2000, která se týkala zejména harmonizace předpisů v souvislosti s přípravou České republiky na vstup do Evropské Unie, se opis rozšířil na všechny akcionáře společnosti. Akciová společnost měla povinnost ve stanovené lhůtě vydat opis seznamu všech vlastníků akcií na jméno všem jejím akcionářům, tedy jak akcionářům na jméno, tak akcionářům na majitele. Vznikla zde určitá disproporce, kdy akcionáři na majitele mohli akcionáře na jména kdykoliv identifikovat, nicméně oni sami zůstávali v anonymitě. Zákonodárce v důvodové zprávě¹⁶ této novely (konkrétně k bodu 156) zdůvodňoval tento krok tím, že akcionáři, kteří by měli ze zákona povinnost učinit veřejnou nabídku převzetí, by bez přístupu k seznamu všech akcionářů na jméno nemohli této zákonné povinnosti dostat.¹⁷ Výrazným způsobem byla anonymita akcionářů s akciemi na majitele modifikována přijetím zákona o opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností¹⁸ (dále jen „transparentní zákon“) v roce 2013 a s účinností rekodifikace soukromého práva

---

¹⁵Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

¹⁶Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000, dostupná [online] z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=3&T=476>. [cit. 25. 3. 2016].

¹⁷ČERNÁ, Stanislava in: PLÍVA, Stanislav a kolektiv. Změny v obchodním právu. Vyd. 1. Praha: Orac, 2001. 223 s. ISBN 808619941x, s. 55.

¹⁸Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck [cit. 25. 3. 2016].

v podobě nového občanského zákoníku¹⁹ (dále jen „občanský zákoník“) a zákona o obchodních korporacích²⁰ (dále jen „ZOK“).

2 Transparentní zákon a jeho předchůdci

První výraznou snahou o zrušení akcií na majitele a rozkrytí vlastnické struktury akciových společností byly návrhy zákonů²¹ skupiny poslanců, jež byly předloženy Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisky č. 954/0 dne 4. 11. 2009²² a č. 22/0 dne 9. 7. 2010²³. Oba návrhy byly předloženy podobnou skupinou poslanců a druhý obsahově navazoval a upravoval návrh první. O prvním z nich se v Poslanecké sněmovně ani nehlasovalo, druhý byl zamítnut v prvním čtení. Cílem této úpravy bylo dle důvodové zprávy: „*Motivem předkládaného zákona o zrušení listinných akcií na majitele a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon“) je snaha zvýšit transparentnost akcionářské struktury a zabránit zneužívání listinných akcií na majitele, nejen ve vztahu k veřejným funkcionářům rozhodujícím o veřejných zakázkách, ale vůči všem, kdo by jejich anonymity mohli zneužít. Zvážit zrušení listinných akcií na majitele bylo nejnověji obsaženo i mezi opatřeními doporučenými Platformou pro transparentní veřejné zakázky, na nichž se v květnu 2010 shodli zástupci dvou desítek zainteresovaných organizací (politických stran, komor aj.).*“ Návrh druhého zákona (sněmovní tisk č.22/0 ze dne 9. 7. 2010) v ustanovení § 3 umožňoval dobrovolný způsob přeměny, kdy měla valná hromada ve lhůtě dvou let „rozhodnout“²⁴ o přeměně listinných akcií na majitele na listinné akcie na jméno nebo na zaknihované akcie na majitele. Povinný způsob přeměny byl upraven v ustanovení § 4. Pokud společnost nerozhodla podle ustanovení § 3, zákon stanovil fikci, že valná hromada „rozhodla“ o přeměně listinných akcií na majitele na zaknihované akcie na

---

¹⁹Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck [cit. 25. 3. 2016].

²⁰Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

²¹Návrh zákona o zrušení listinných akcií na majitele a o změně některých dalších zákonů (název je pro oba sněmovní tisky totožný).

²²Dostupné včetně důvodové zprávy [online] na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=954>. [cit. 25. 3. 2016].

²³Dostupné včetně důvodové zprávy [online] na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=22>. [cit. 25. 3. 2016].

²⁴Valná hromada neměla právní subjektivitu k takovému rozhodnutí. Zákonodárce zjevně myslel rozhodnutí akciové společnosti se souhlasem valné hromady.

majitele podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“)²⁵. Návrh zákona měl novelizovat i § 156 odst. 1 obchodního zákoníku, kde umožňoval vydávat jako listinné pouze akcie na jméno.

Vláda tehdejšího premiéra Nečase vydala k tomuto zákonu nesouhlasné stanovisko²⁶. Poukazovala na nepřiměřený zásah do soukromých práv osob zaručených ústavním pořádkem, kdy návrh zákona zavádí opatření, jež ve svém výsledku nevedou k cílům v něm deklarovaným zejména z důvodů jiných legálních a legitimních metod, které i nadále umožní zakrýt vlastnickou strukturu akciových společností a upozornila, že dle ustálené judikatury Ústavního soudu by tak návrh zákona zřejmě neprošel testem proporcionality²⁷. Akcentovala i vysoké finanční a transakční náklady pro neurčitý počet akciových společností a akcionářů. Dále stanovisko kritizovalo návrh zákona za mnohé legislativní vady. Připomnělo také, že z evropských předpisů České republiky neplyne povinnost zrušit listinné akcie na majitele, ale pouze zamezit jejich zneužívání k legalizaci výnosů z trestné činnosti. Navíc vláda upozornila na koncepční řešení v podobě přípravy návrhu zákona o obchodních korporacích.

Zmíněný návrh odmítl i odborník J. Dědič, jenž se vyjádřil (byť jeho reakce směřovala na první návrh zákona z roku 2009, obsah návrhů je obsahově téměř totožný): *„Je třeba vidět, že každý cenný papír plní především legitimační funkci, která nemusí nic vypovídat o jeho skutečném vlastníkovi. Stejně jako vlastníkem listinné akcie na majitele nemusí být ten, kdo ji drží, tak nemusí být vlastníkem zaknihované akcie ten, kdo je evidován v evidenci zaknihovaných cenných papírů (což dokládá i judikatura Nejvyššího soudu), nebo ten, kdo je evidován jako vlastník v seznamu akcionářů, který vedou společnosti s akciemi na jméno. Navíc každá akcie může být dána do správy v zemích, jejichž právní řád neumožňuje „odhalit“ skutečné vlastníky. Navržená cesta tedy problém komplexně neřeší, pouze snad ztěžuje obcházení jiných zákonů. Ale za jakou cenu!“*²⁸ Kromě toho také poukázal na ústavněprávní rozměr celého návrhu, kdy zásah označil za zcela nepřiměřený a neplnící svůj účel. Upozornil, že nejvíce by úprava poškodila nejmenší akcionáře, kteří často

---

²⁵Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

²⁶Stanovisko vlády k návrhu zákona o zrušení listinných akcií na majitele a o změně některých souvisejících zákonů (sněmovní tisk č. 22), dostupné [online] na: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=22>. [cit. 25. 3. 2016].

²⁷ Například nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. I. ÚS 4/94. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].

²⁸DĚDIČ, Jan: K návrhu zákona o zrušení listinných akcií na majitele. Právní rozhledy 23/2009, s. II.

vlastní akcie na majitele z vůle akcionáře majoritního a ze zkušeností vychází, že ve stanovené lhůtě své akcie nepředloží a návrh pro ně bude znamenat faktické pozbytí vlastnictví, přičemž u těchto akcionářů je riziko ilegální činnosti minimální. Silnou kritikou zahrnul také legislativní úroveň návrhu. Návrh pro sebe neměl vyjednanou dostatečnou politickou podporu a jak již bylo zmíněno, Poslaneckou sněmovnou byl zamítnut v prvním čtení.

2.1 Přijetí transparentního zákona

Vyvrcholením procesu omezení listinných akcií na majitele se stal transparentní zákon. Vláda Petra Nečase předložila tento návrh zákona Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisk č. 715/0²⁹ dne 18. června. 2012. Návrh už od počátku vzbuzoval silné emoce a rezonoval jak v laické, tak v odborné veřejnosti. Politické klima a protikorupční nálady ve společnosti tomuto návrhu zajistily silnou podporu napříč celým politickým spektrem. Nečasova vláda se k jeho přijetí zavázala i v koaliční smlouvě. Silný tlak na přijetí návrhu se ozýval také od protikorupčních neziskových organizací, jež v neprůhledných strukturách spatřovaly riziko využívání listinných akcií na majitele pro trestní činnost zejména ve veřejném sektoru.³⁰ Zákon Senát v zákonodárném procesu vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, ale ta setrvala na původním znění. Vyhlášen byl dne 31. května 2013 ve Sbírce zákonů a účinnosti nabyl dle ustanovení § 12 transparentního zákona třicátým dnem od vyhlášení, tedy 30. června 2013.

2.2 Struktura a obsah transparentního zákona

Dle ustanovení § 1 transparentního zákona upravuje zákon zejména změnu listinných akcií na majitele, které nejsou imobilizovány³¹, na akcie na jméno. Spolu s tím stanovuje povinnosti akciovým společnostem a upravuje některá práva a

---

²⁹Dostupné [online] včetně důvodové zprávy na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=715>. [cit. 25. 3. 2016].

³⁰Nejvýraznější z nich byl Národní fond proti korupci Karla Janečka. Více informací dostupné [online] na <http://www.nfpk.cz/konec-anonymnim-akciim>. [cit. 25. 3. 2016].

³¹Jedná se o ty listinné akcie, které nebyly imobilizovány dle § 93a ZPKT nebo zaknihovány dle § 529 a následující OZ, přičemž § 93a ZPKT odkazuje na přiměřené užití úpravy pro zaknihované cenné papíry.

povinnosti dalších osob. Autor práce upozorňuje, že zákonodárce se opět nevypořádal s osobní působností zákona, která v něm není vymezena, přestože je zřejmé, že se zákon vztahuje pouze na akciové společnosti se sídlem v České republice. J. Dědič tuto legislativní vadu kritizoval již ve svém článku z roku 2009 zmíněném výše, jenž se sice vztahoval k předchozím návrhům zákona, nicméně podstata této vady je totožná.

Ustanovení § 2 odst. 1 transparentního zákona stanoví, že k 1. 1. 2014 se mění listinné akcie na majitele, jenž nejsou imobilizovány, na akcie jméno. Ke stejnému dni dochází i ke změně stanov společnosti. K účinnosti těchto změn nebyl nutný zápis do obchodního rejstříku. K transformaci listinných akcií na majitele na akcie na jméno došlo ze zákona. Představenstvo společnosti mělo povinnost dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona uvést stanovy do souladu s odst. 1 a nejpozději do 30. června 2014 podat návrh na zápis změny formy akcií do obchodního rejstříku.

Postup při změně formy akcií je upraven v § 3 zákona. Akcionář je dle něj povinen předložit své akcie na majitele akciové společnosti, aby na nich mohly být vyznačeny nezbytné údaje, popřípadě být vyměněny za nové akcie na jméno a sdělit společnosti potřebné údaje pro zápis do seznamu akcionářů. Představenstvo rozhodovalo, zda dojde k výměně za nové akcie nebo pouze k vyznačení údajů na stávajících akciích. Lhůta pro předložení akcií byla stanovena taktéž na 30. června 2014. Při nesplnění této povinnosti řádně a včas hrozilo akcionářům sankční opatření. Akcionář, který byl v prodlení s plněním těchto povinností, nebyl po dobu prodlení oprávněn vykonávat práva spojená s akciemi. Zřejmě nejvýraznější a nejcitlivější důsledek prodlení s plněním povinností upravuje ustanovení § 4 zákona, jenž stanoví, že rozhodne-li společnost v době prodlení o rozdělení zisku, nevzniká akcionáři právo na dividendu. Zákonodárce chtěl nepochybně tímto ustanovením dostatečně motivovat akcionáře, aby své akcie skutečně včas vyměnili. Akciová společnost měla také dle ustanovení § 3 odst. 2 transparentního zákona povinnost nejpozději 3 měsíce před uplynutím lhůty dle odst. 1, tedy do 31. března 2014, zveřejnit způsobem určeným pro svolávání valné hromady společnosti výzvu k předložení akcií i s následky, jenž jsou spojeny s jejich případným prodlením.

Transparentní zákon novelizoval i další předpisy. V obchodním zákoníku³² bylo mimo jiné umožněno vydávat listinné akcie na majitele pouze jako zaknihované či imobilizované cenné papíry. Dále byla zakotvena povinnost vést v seznamu akcionářů i číslo bankovního účtu akcionáře, na který mají být bezhotovostním převodem poskytována veškerá peněžní plnění od společnosti, což má poskytnout další možnost pro identifikaci finančních transakcí mezi akcionáři a společností. Zákon novelizoval i ZPKT. Do tohoto zákona byl vložen § 93a, jenž upravil postup pro přeměnu listinných cenných papírů na imobilizované cenné papíry.

2.3 Zhodnocení transparentního zákona

Primárním cílem transparentního zákona je dle důvodové zprávy (první odstavec, bod E) umožnit identifikaci akcionáře akciové společnosti v každém případě. Jako problematické se nicméně jeví, že vláda dosažení tohoto cíle přímo ve své důvodové zprávě vzápětí popírá a přiznává, že není možné užitou regulací účinně zamezit skrývání vlastníků akciových společností jinými prostředky. Důvodová zpráva říká, že ke skrývání reálných vlastníků akcií existuje mnoho jiných legálních institutů, tudíž obejití této úpravy je velmi jednoduché. Autorovy práce, na základě výše uvedeného, nezbyvá než konstatovat, že primární účel této úpravy nemohl být dosažen a regulace zcela postrádala hlubší smysl.

Vláda se ani zcela nevypořádala s tím, zda je takový zákon proporciálním zásahem do soukromých práv akcionářů. V předchozím návrhu na omezení listinných akcií (zmíněném výše) předloženém skupinou opozičních poslanců, byť nebyl totožný, se stejná vláda velmi ostře vymezila ve svém nesouhlasném stanovisku, že je návrh zcela neproporcionální, změna bude velmi finančně nákladná a zejména, že nevede k deklarovaným cílům, tudíž je bezpředmětný. Autor práce se s tímto nesouhlasným stanoviskem vlády ztotožňuje a považuje tento myšlenkový obrat Nečasovy vlády za účelový a nevěrohodný.

---

³²Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

Autor práce je přesvědčen, že zákon byl od počátku spíše politickou proklamací, která vznikla v době silících protikorupčních nálad ve společnosti a neodpovídá a ani nemůže odpovědět na různé způsoby anonymizace akcionářů, které umožňuje jak náš právní řád, tak zejména právní řády zahraniční.

Za největší riziko vláda označila možnost využití listinných akcií na majitele při trestné činnosti. Jedná se zejména o účasti společností s netransparentní vlastnickou strukturou na řízeních o veřejných zakázkách, kde není možné dohledat a případně postihnout střet zájmů, jenž zde může vzniknout. Dále využívání těchto společností k daňovým únikům a podvodům, ale i praní špinavých peněz a financování terorismu. Autor práce souhlasí s vládou, že je nutné s těmito negativními jevy bojovat, ale vzhledem k výše uvedenému se domnívá, že úprava, která nevede k účinnému odhalení vlastníků akciových společností, logicky nemůže rizika s tím spojená efektivně odstranit.

Tyto závěry podporují i výzkumy agentury Bisnode Česká republika, a.s., které se dlouhodobě věnují vývoji počtů společností vydávajících listinné akcie na majitele. Ve svých tiskových zprávách³³ pokrývá období od prosince roku 2010 do června roku 2014. Z těchto dat vyplývá, že naprostá většina společností na transparentní zákon nereagovala a jejich akcie se ze zákona změnily na akcie na jméno a ze zákona došlo i k změně stanov, přičemž k reálné výměně ani změně stanov nedošlo. Lze předpokládat, že někteří vlastníci akcií zákon ignorují a výměnu budou realizovat až v okamžiku, kdy budou potřebovat se svými podíly disponovat. Novější data zatím k dispozici nejsou, nicméně lze prohlásit, že transparentní zákon zatím odtajnil strukturu pouze velmi malé části akciových společností a je v tomto ohledu velmi neefektivní.

Ke kritice transparentního zákona se připojili i další odborníci z právnických profesí. P. Kasík například ve své stati³⁴ publikované na stránkách České advokátní komory upozorňuje, že anonymita akcionáře není z principu věc nekalá a může sloužit k zcela legálním a legitimním cílům. Dále poukazuje na to, že úprava přes všechny své

---

³³Dostupné [online] pro prosinec 2010 – srpen 2013 na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/podnikatele-zatim-nereaguji-na-zakaz-anonymnich-akcii/>, prosinec 2010 – březen 2014 na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/konec-anonymnich-akcii-v-cesku-zatim-ne/>, březen 2014 – červen 2014 na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/anonymni-akcie-ma-stale-44-firem/>. [cit. 25. 3. 2016].

³⁴KASÍK, Petr. Nebezpečné akcie na majitele? Dostupné [online] na: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7576>. [cit. 25. 3. 2016].

náklady nevyřeší problematiku zakrývání skutečných vlastníků akciových společností a upozorňuje zejména na možnosti ukrytí společností s využitím cizozemských právních řádů. P. Kasík vidí jedinou účinnou možnost v boji proti rizikům spojených s netransparentními společnostmi v právu veřejném, zejména po vzoru zákona o bankách. Autor se v tomto s P. Kasíkem zcela ztotožňuje.

Problematice transparentního zákona se věnoval i advokát J. Matzner ve svém článku³⁵ pro časopis Právní rádce. Upozorňuje, že akciová společnost vznikla ze své podstaty jako „société anonyme“, tedy společnost anonymních vlastníků a pozastavuje se nad jednostrannou kritikou akcií na majitele. Podle něho došlo k silnému zásahu do práv akcionářů více než 12 000 akciových společností. J. Matzner poukazuje také na to, že vlastníků akciových společností, kteří si budou přát zůstat anonymní, nic nebrání použít jiné legální způsoby k jejich zakrytí. Zmiňuje ukrytí vlastníka skrze svého advokáta zavázaného slibem mlčenlivosti, kdy bude advokát vystupovat jako držitel akcie. Dále specifické ukrývání společností prostřednictvím bílých koní nebo svěřenského fondu. Za nejjistější způsob považuje J. Matzner opuštění českého právního řádu. Vyjadřuje také obavu z toho, zda všechny kroky, které stát podnikl pro zvýšení transparentnosti v českém právním prostředí, nepovedou k přesnému opaku a společnosti se nezačnou přesouvat do zahraničí, kde budou vytvářet ještě neprůhlednější struktury a budou znamenat převod kapitálu z České republiky do zahraničí. Ničemu takovému však výše uvedené statistiky nepřisvědčují.

Autor práce je přesvědčen, že transparentní zákon nepřinesl vhodné řešení problémů a rizik, které jsou spojeny s listinnými akciemi na majitele. Autor práce se domnívá, že tato regulace je silným zásahem do soukromých subjektivních práv akciových společností a jejich akcionářů a nevidí důvod, proč by nemohly akciové společnosti v obchodním styku jednat i přesto, že vydávají listinné akcie na majitele, popřípadě, že je jejich vlastnická struktura neprůhledná. Autor práce připomíná, že sama vláda v důvodové zprávě potvrdila, že zákon nebude plnit svůj základní účel a že ho lze velmi snadno obejít, přestože finanční náklady na jeho zavedení, které nesly v celé výši dotčené akciové společnosti, byly velmi vysoké. Autor práce je přesvědčen, že největší dopady měla tato úprava na minoritní akcionáře, kteří nebyli aktivní při

---

³⁵MATZNER, Jiří. Zákaz „anonymních akcií“ lze lehce obejít. Právní rádce [online] dostupné na <http://pravniciradce.ihned.cz/c1-62922180-zakaz-anonymnich-akcii-lze-lehce-obejit>. [cit. 25. 3. 2016].

ochraně svých práv a naopak společnostem, které by chtěly zneužít neprůhledné vlastnické struktury akciové společnosti pro trestnou činnost, neklade velké překážky. Zákodárce měl dle autora práce v tomto případě ponechat soukromým subjektům (akciovým společnostem) volnost v tom, jaké akcie vydávají a přísně chránit zájmy státu a občanů před riziky, které jsou s anonymními strukturami akciových společností spojeny prostřednictvím norem veřejného práva, tak jak činí kupříkladu při regulaci bankovního systému. O tom bude zvlášť pojednáno v jiné části této práce (v kapitole 5). Autor práce alespoň oceňuje transparentní zákon za sjednocení úpravy v souvislosti s přijetím rekonstrukce. Ta totiž již neumožňuje akciovým společnostem emitovat listinné akcie na majitele a úprava v transparentním zákoně tak zabránila vzniku duality režimu akciových společností, kdy by mohly vedle sebe existovat jednak společnosti s vydanými listinnými akciemi na majitele a na druhé straně společnosti vzniklé po účinnosti rekonstrukce, kterým je taková emise zakázána.

3 Anonymita akcionářů a podmínky jejich identifikace podle platné a účinné úpravy

3.1 Prameny úpravy

Těžištěm a hlavním pramenem české úpravy akciového práva se s účinností od 1. ledna 2014 stal ZOK. Základem úpravy akciových společností jsou ustanovení § 243-551 ZOK, jež se zabývají konkrétní úpravou akciové společnosti. Na akciovou společnost se vztahují i obecná ustanovení zákona v § 1-94 ZOK, popisující obecné zásady a instituty společné všem korporacím. Důležitou součástí úpravy jsou i obecná ustanovení o právnických osobách v OZ (§ 118-209 OZ) a obecná ustanovení o korporacích (§ 210-213 OZ).³⁶

Z dalších předpisů, které přímo dopadají téma práce lze zmínit zákon o veřejných zakázkách³⁷, o němž bude pojednávat kapitola 5.2 této práce. Zcela zásadní úprava identifikace akcionářů je poté upravena v zákoně o bankách³⁸. Tomuto tématu bude také věnována samostatná kapitola (kapitola 5.1). Publicitu některých údajů týkajících se akcionářů upravuje také nový rejstříkový zákon.³⁹

Nutnost odhalování netransparentních vlastnických struktur akciových společností se promítla i do práva Evropské Unie. Evropská legislativa sice nepřináší žádné koncepční řešení, ale v určitých oblastech dosáhla nepopiratelných výsledků. Z nejdůležitějších směrnic spojených s tématem je nutné zmínit Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES⁴⁰, jež se týká harmonizace požadavků na průhlednost týkajících se emitentů, kteří obchodují na regulovaných trzích. Tato směrnice byla dále

---

³⁶DĚDIČ, Jan in: ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva. 4. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice, 510 s. ISBN 9788073805043, s. 190.

³⁷Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

³⁸Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

³⁹Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

⁴⁰Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES ze dne 15. prosince 2004 o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2001/34/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

modifikována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2013/50/EU⁴¹, která upravuje a mění některé podmínky stanovené směrnicí 2004/109/ES a zároveň nad jejich dodržováním zpřísňuje dohled. Povinnost zveřejňovat některé údaje a listiny⁴² ve veřejných rejstřících, která přímo dopadá i na akcionáře, upravuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES⁴³. Unijní právo harmonizuje i boj proti praní špinavých peněz a financování terorismu ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES⁴⁴. Tato směrnice se běžně označuje jako III. AML směrnice, tedy „Anti Money Laundering“, v překladu „proti praní (špinavých) peněz“. K tématu je důležitá, neboť pro určité obchodní transakce přináší povinnost rozkrýt klienta, pokud se jedná o právnickou osobu, povinnými subjekty (typicky bankou) až na reziduální vlastníky, čímž může rozkrýt strukturu akciové společnosti i jejich akcionářů. Směrnice byla do českého práva transponována zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. V tuto chvíli byla již přijata nová IV. AML směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849⁴⁵, která původní směrnici ruší a upravuje. Její účinnost je určena na 26. června 2017 a její transpozice právě probíhá v Poslanecké sněmovně (více v kapitole 5.3 práce).

---

⁴¹Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/50/EU ze dne 22. října 2013, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/71/ES o prospektu, který má být zveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování a směrnice Komise 2007/14/ES, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice 2004/109/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴²Jedná se o údaje přesně vymezené v čl. 2 směrnice, pro identifikaci akcionářů je důležité zejména písmeno a) akt, kterým se společnost zakládá, a stanovy, pokud jsou obsaženy v samostatném aktu.

⁴³Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁴Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁵Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

3.2 Anonymita akcionářů dle formy emitovaných akcií

Třídění cenných papírů podle formy v sobě obsahuje rozlišení osob, jímž náleží práva z cenného papíru a zároveň zahrnuje způsob, jakým jsou cenné papíry převáděny mezi jednotlivými subjekty.⁴⁶ Občanský zákoník rozlišuje v ustanovení § 518 cenné papíry dle formy na cenné papíry na doručitele, cenné papíry na řad a cenné papíry na jméno. ZOK uvádí, že akcie může mít formu cenného papíru na doručitele nebo na řad (ustanovení § 263 odst. 1 ZOK), přičemž akcii ve formě cenného papíru na doručitele označuje za akcii na majitele a akcii ve formě cenného papíru na řad jako akcii na jméno. Logickým výkladem lze snadno dovodit, že akciové společnosti nemohou vydávat cenné papíry na jméno, tak jak o nich mluví občanský zákoník. Ustanovení § 263 odst. 2 ZOK specifikuje, že akcie na majitele je možné vydávat pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír. Pokud nebude forma výslovně uvedena v textu akcie, zákonodárce zvolil pro její určení použití právních domněnek (ustanovení § 518 odst. 2 občanského zákoníku). Dle první vyvratitelné domněnky je cenný papír (akcie) cenným papírem na řad (akcií na jméno), pokud tento cenný papír obsahuje jméno oprávněné osoby. Z toho vyplývá, že není vyloučen důkaz, že jde akcii na doručitele. Druhá nevyvratitelná domněnka stanovuje, že není-li na cenném papíru (akcii) uvedeno jméno oprávněného subjektu, bude se jednat o cenný papír na doručitele (akcii na majitele). Z. Husták a M. Manderla ve svém článku⁴⁷ pro Obchodněprávní revue označili koncept vyvratitelné právní domněnky za nešťastný. Dle nich by bylo vhodné, v případě tak zásadním jako je určení formy cenného papíru, konstruovat obě domněnky jako nevyvratitelné a stanovit že, cenný papír, který obsahuje jméno oprávněné osoby a zároveň neobsahuje rektadoložku⁴⁸, je cenný papír na řad bez možnosti důkazu opaku. Autor práce je přesvědčen, že nevyvratitelné domněnky v tomto případě lépe odpovídají důležitosti správného určení formy cenných papírů a s autory článku zcela souhlasí. Na druhou stranu musí akcie, pokud nebyla vydána jako zaknihovaný cenný papír, dle ustanovení § 259 odst. 1 písm. d) ZOK

---

⁴⁶VÍTEK, Jindřich in: KOTÁSEK, Josef. Právo cenných papírů. 2014. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris. 242 s. ISBN 9788074005152, s. 43.

⁴⁷HUSTÁK, Zdeněk, MANDERLA, Martin, Cenné papíry ve světle rekodifikace – poznámky k novému režimu. Obchodněprávní revue, 2014, roč. 6, č. 1, s. 14. ISSN: 1803-6554.

⁴⁸ Prohlášení na listinném cenném papíru, kterým emitent vylučuje převoditelnost cenného papíru rubopisem. Vyjadřuje se obvykle slovy nikoliv na řad.

obsahovat vyznačení její formy a tudíž praktické použití těchto domněnek se v oblasti akcií zřejmě neuplatní.

3.2.1 Akcie na jméno

Základní atribut akcií na jméno je identifikace akcionáře na listině akcie. Akcie musí při emisi obligatorně obsahovat náležitosti dle ustanovení § 259 a § 260 ZOK. Pro téma práce je důležité zejména ustanovení § 259 odst. 1 písm. e) ZOK, které zakotvuje povinnost jednoznačné identifikace akcionáře u akcií na jméno. Je-li akcionář obchodní společností registrovanou v České republice, bude identifikace zpravidla jednoznačná uvedením obchodním firmy. Pokud se bude jednat o jinou právnickou osobu nebo osoby zahraničního práva, bude nutné užít jiný srovnatelný údaj. V případě, že není takový údaj k dispozici, bude vhodné ty to právnické osoby identifikovat více údaji, z nichž je bude možné zcela jednoznačně určit. Pro zcela přesnou identifikaci je možné využít identifikační číslo subjektu, které mu je přiděleno v rejstříku, ať již v tuzemském nebo zahraničním, či sídlo daného subjektu, popřípadě jejich kombinace. Je-li akcionářem fyzická osoba, bude zřejmě stačit uvedení jména, příjmení a data narození.⁴⁹

Na rozdíl od akcií na majitele je možné akcii na jméno emitovat jako listinu. Listinná akcie je pak cenným papírem na řad a obsahuje jednoznačnou identifikaci vlastníka viz výše. K převodu akcie na jméno je nutná smlouva, která nemusí být písemná. Dle ustanovení § 269 odst. 1 ZOK se listinná akcie na jméno převádí rubopisem, v kterém je jednoznačně uveden nabyvatel. Úprava převodu je upravena v § 1103 odst. 2 občanského zákoníku, který uvádí, že vlastnické právo k akcii se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku předání. V rubopise musí být mimo přesné označení nabyvatele akcie také podpis převodce. Aby byl převod účinný i vůči emitující společnosti, vyžaduje se oznámení změny osoby akcionáře společnosti spolu s

---

⁴⁹VYBÍRAL, P., in: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer. Kodex. 1608s. ISBN 9788074785375, s. 1309.

předložením akcie na jméno. Převoditelnost listinných akcií na jméno je možné omezit dle ustanovení § 270 ZOK. Vyloučení převoditelnosti však zákon výslovně zakazuje.

3.2.2 Seznam akcionářů

Důležitým institutem spojeným s akciemi na jméno je seznam akcionářů. Akcie na jméno se dle ustanovení § 264 odst. 1 ZOK zapisují do seznamu akcionářů, který vede společnost. V případě, že společnost vydala zaknihované akcie, mohou stanovy určit, že bude seznam nahrazen evidencí zaknihovaných cenných papírů. Do tohoto seznamu se obligatorně zapisují údaje uvedené v ustanovení § 264 odst. 2 ZOK. Zásadní pro identifikaci akcionářů jsou v tomto případě jméno, bydliště nebo sídlo a číslo bankovního účtu akcionáře. Úprava vedení seznamu je velmi stručná a neřeší dle názoru autora některé zásadní otázky. Není zde upraven ani způsob oznámení údajů, ani jejich prokazování. Zákon neobsahuje ani postup provádění změn, oprav chyb v seznamu nebo možnosti obrany akcionářů, pokud je společnost v prodlení se zápisem změny nebo opravy údajů v seznamu. Akciové společnosti mají možnost si upravit režim a postupy spojené se spravováním seznamu akcionářů ve svých stanovách a autor práce jim to, pro zvýšení právní jistoty a zjednodušení správy seznamu, výrazně doporučuje. Dle názoru autora je ale v tomto ohledu úprava v ZOK nedostatečná a zasloužila by větší pozornost zákonodárce. Podrobnější úprava by lépe chránila práva akcionářů a umožnila jim se před nečinností společnosti lépe bránit.

Autor práce na druhou stranu připomíná, že akcionáři jsou ti, kteří by měli být bdělí a dbát na to, že jsou jejich údaje v seznamu akcionářů aktuální a správné. Z judikatury lze k tomuto uvést usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 634/2005⁵⁰, kde se navrhovatel domáhal vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, neboť mu nedošla pozvánka na mimořádnou valnou hromadu. Akcionář nepožádal společnost o změnu adresy v seznamu akcionářů, ale argumentoval tím, že se společností komunikoval z adresy jiné a že nová adresa jí byla známá, tudíž pozvánka měla být zaslána na adresu novou. Senát soudu se společností zastal s tím, že akcionáři,

---

⁵⁰Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 634/2005. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 29. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>.

jenž sami zanedbají ochranu svých práv, nemohou své zanedbání přičíst v neprospěch společnosti a dovolání usnesením zamítl. To, že o skutečné adrese akciová společnost mohla vědět nebo věděla, označil soud jako zcela nepodstatné. Je zřejmé, že toto rozhodnutí připadá v úvahu i po příchodu rekonstrukce, neboť ta ještě rozšířila individuální odpovědnost jedinců při uplatňování svých práv a vyplývá z něj, že akcionáři musí být aktivní při uplatňování svých práv a to i co se týče aktualizace údajů v seznamu akcionářů. Jejich nedbalost půjde pouze k jejich tíži.

Na základě ustanovení § 266 odst. 1 ZOK má společnost povinnost na žádost jakéhokoli svého akcionáře vydat opis seznamu akcionářů bez zbytečného odkladu. To v praxi znamená, že každý akcionář, ač vlastní akcie na jméno, na majitele nebo zaknihované akcie, může společnost písemně požádat o vydání opisu jednotlivých částí seznamu akcionářů, i těch, jež se ho vůbec netýkají. To zakládá nerovnováhu v souvislosti s tím, že akcionáři vlastníci akcie na majitele v seznamu zapsaní nejsou, tudíž, přestože mohou identifikovat akcionáře vlastníci akcie na jméno, oni sami jsou z identifikace vyloučeni a jejich anonymita je vůči akcionářům vlastnícím akcie na jméno zaručena. Dle ustanovení § 266 odst. 1 ZOK může společnost požadovat za opis ze seznamu akcionářů úhradu nákladů s tím spojenou. Čísla bankovních účtů je však možné poskytnout pouze za podmínek ustanovení § 266 odst. 2 ZOK, který poskytnutí tohoto údaje i osobám odlišným od akcionářů podmiňuje souhlasem dotčených akcionářů nebo za podmínek upravených v ustanovení § 115 ZPKT. Toto ustanovení zakládá povinnost centrálnímu depozitáři nebo osobě vedoucí samostatnou evidenci cenných papírů, poskytnout údaje z evidencí a dokumentů, jež jsou ze zákona povinni vést, subjektům uvedeným v zákoně. Jedná se zejména o soudy, orgány činné v trestním řízení, exekutory, správce daně a další státní orgány taxativně vymezeny v ustanovení § 115 ZPKT, které jsou k tomu oprávněny ve zvláštních zákonech a využívají tyto údaje pro výkon svých zákonem svěřených funkcí.

Údaje zapsané v seznamu akcionářů může společnost používat pouze pro své potřeby ve vztahu k akcionářům. Pro jiné účely lze tyto údaje využít pouze se souhlasem akcionářů, jichž se údaje týkají. Akciová společnost má také povinnost bez zbytečného odkladu vymazat akcionáře ze seznamu akcionářů, přestane-li jím být. To vymezuje, jakým způsobem může akciová společnost s těmito údaji pracovat a je

zřejmé, že pokud vybočí z parametrů stanovených zákonem, akcionáři, jichž se údaje týkají, se můžou domáhat nápravy. Akciová společnost při spravování seznamu akcionářů nepochybně spadá i pod úpravu obsaženou v zákonu o ochraně osobních údajů⁵¹. Podle ustanovení § 4 písm. j) zákona o ochraně osobních údajů je i akciová společnost správcem osobních údajů a jako správce musí dodržovat práva a povinnosti stanoveny tímto zákonem. Akcionáři mohou dle ustanovení § 21 zákona uplatňovat svá subjektivní práva na ochranu jejich osobních údajů a zejména žádat nápravu pochybení na akciové společnosti. Pokud se bude jednat o pochybení závažné, které způsobí škodu nebo jinou nemajetkovou újmu, mají akcionáři právo též na náhradu takové újmy. Akciová společnost se také v případě vážných pochybení, kdy bude údaje zpracovávat v rozporu se ZOK nebo zákonem o ochraně osobních údajů, vystavuje nebezpečí spáchání správních deliktů uvedených v ustanovení § 45 a následující zákona o ochraně osobních údajů, za které hrozí velmi vysoké sankce.

Porušení těchto předpisů může mít mnoho podob, ale nejčastější z nich bude zřejmě únik těchto informací ze společnosti a jejich případné další zneužití nebo zveřejňování těchto informací o akcionářích bez jejich souhlasu. Autor práce si dovoluje upozornit, že judikatura soudů a Úřad pro ochranu osobních údajů dlouhodobě poskytuje veškerým osobním údajům poměrně silnou ochranu. Z judikatury lze uvést Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 16. 7. 2008, čj. 1 As 36/2008-77⁵², který označil za správní delikt jednání exekutora, který uveřejnil v usnesení o ceně nemovitosti rodné číslo povinného. Vzhledem k tomu, že i akciové společnosti často vyžadují od akcionářů s akciemi na jméno rodná čísla pro jejich jednoznačnou identifikaci a disponují i dalšími citlivými údaji, jako je například číslo bankovního účtu, nelze jim než doporučit, aby při správě údajů, jenž jsou součástí seznamu akcionářů, byly velmi obezřetné, držely se přísně litery ZOK a zákona o ochraně osobních údajů a zveřejňovaly jakékoli údaje týkající se akcionářů pouze v nezbytné míře.

---

⁵¹ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

⁵² Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 1 As 36/2008. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 4. 2016].

Seznam akcionářů má velmi důležitou legitimační funkci, neboť dle ustanovení § 265 odst. 1 ZOK se má zato, že ve vztahu ke společnosti je akcionářem ten, kdo je zapsaný v seznamu akcionářů. Z textu zákona jasně vyplývá, že se jedná o domněnku vyvratitelnou a lze dokázat opak. Není-li vlastník akcie na jméno zapsán v seznamu akcionářů (ať už se jedná o pochybení na straně jeho nebo společnosti), je mu umožněno, aby se domáhal na společnosti výkonu svých akcionářských práv, musí však prokázat, že je skutečným vlastníkem těchto akcií. Prokáže-li vlastník akcie na jméno, že mu bylo neprávem (pochybením na straně společnosti) odepřeno hlasování na valné hromadě, protože nebyl v seznamu akcionářů bez svého zavinění, jedná se o důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem. Nicméně pokud akcionář sám způsobil, že není zapsán v seznamu akcionářů nebo že zápis v seznamu neodpovídá skutečnosti, logicky se nemůžedomáhat neplatnosti usnesení valné hromady, protože mu na základě těchto skutečností nebyla umožněna účast nebo výkon hlasovacího práva⁵³ (ustanovení § 265 odst. 3 ZOK).

Typickým příkladem, kdy může být obsah seznamu akcionářů v rozporu se skutečností, je převod akcií na jméno. Aby byl nový akcionář zapsán do seznamu akcionářů, musí společnosti prokázat, že se stal novým vlastníkem akcie na jméno. Nejsnáze tak učiní předložením své rubopisované akcie. Společnost ho poté musí bez zbytečného odkladu zapsat do seznamu dle ustanovení § 265 odst. 2 ZOK. K rozporu může dojít, jestliže akcionář neprokáže společnosti změnu ve vlastnictví akcie na jméno, pak by se jednalo o pochybení na straně akcionáře. Pokud by ale společnost změnu i přes její jednoznačné prokázání v seznamu neprovedla, ať již úmyslně či z nedbalosti, jde to k její tíži a může to způsobit účinky zmíněné výše.

Závěrem k seznamu akcionářů lze dodat, že přestože hraje seznam akcionářů důležitou roli při legitimaci a identifikaci akcionářů vlastníci akcie na jméno, údaje v něm nemusí být vždy zcela přesné a nemusí odpovídat realitě. V lepším případě se budou lišit na základě nedbalosti akcionářů nebo akciových společností. V horším případě ale mohou akciové společnosti účelově se seznamem manipulovat a úmyslně skrývat své akcionáře. Je třeba si uvědomit, že společnosti jsou často ovládány svými akcionáři a ti mohou mít zájem na tom skrýt svou totožnost před orgány uvedenými v

---

⁵³ŠTENGLLOVA, I., in: ŠTENGLLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck. 2013. 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3, s. 459.

ustanovení § 115 ZPKT (ale i před jinými akcionáři) a neposkytnou jim potřebnou součinnost nebo mohou obstruovat tak, aby došlo k urychlenému převodu akcií na jiné osoby.⁵⁴ Akciové společnosti mohou mít také předpřipravené rubopisované akcie na jméno, které jim umožní kdykoliv a téměř okamžitě tyto akcie převádět na jiné osoby a vyhnout se tak identifikaci podle ZPKT.

3.2.3 Akcie na majitele

Akcie na majitele byly vždy nástrojem, jenž sloužil k zabezpečení anonymity akcionářů a jako prostředek velmi rychlého a snadného převodu kapitálu. Jednoduchost a beznákladovost transakcí z nich udělala velmi žádanou formu cenného papíru. Bohužel se staly i zdrojem negativních jevů, o kterých bylo pojednáno více v předchozích kapitolách. Dle O. Vondráčka mělo roku 2010 v České republice 53% akciových společností akcie ve formě přímo držených listinných akcií.⁵⁵ Zákonodárce se rozhodl ZOK a transparentním zákonem akcie na majitele zásadně omezit.

Dle ustanovení § 274 odst. 2 ZOK je možné vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír, přičemž akcionáři nejsou oprávněni požadovat vydání svých imobilizovaných akcií z hromadné úschovy. Autor práce u tohoto ustanovení upozorňuje, že došlo k duplicitě úpravy, způsobenou nejspíše nepozorností zákonodárce, protože stejnou úpravu obsahuje už ustanovení § 263 odst. 2 ZOK. Akcie na majitele se liší od akcie na jméno tím, že neobsahuje identifikaci svého vlastníka. Nedošlo-li by k jejímu zaknihování nebo imobilizaci, byli by akcionáři zcela anonymní. K zaknihování či imobilizaci dle zákona ale dojít musí a tím je jejich anonymita, která k akciím na majitele vždy nerozlučně patřila, prolomena evidencí těchto cenných papírů.

ZOK tedy autoritativně určuje podobu, jakou akcie na majitele může mít. Akciová společnost může akcie na majitele jako listiny vydat pouze jako akcie imobilizované, které jsou v souladu s § 2413 občanského zákoníku uloženy svým emitentem do hromadné úschovy, s tím, že ZOK explicitně zakazuje, aby byly

---

⁵⁴VONDRÁČEK, Ondřej. Elektronické cenné papíry: transparentnost korporátních struktur společností. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013. 396 s. ISBN 978-80-87284-43-8, s. 27.

⁵⁵VONDRÁČEK 2013 op. cit., s. 24.

z úschovy ve prospěch svých vlastníků vydány. Vlastníci imobilizovaných listinných akcií na majitele listinu jako takovou nikdy nemohou dostat do dispozice. Druhá podoba, která umožňuje užití akcií na majitele je jejich zaknihování, jímž ztrácí svou listinnou podstatu zcela. Pokud jde o výkon a uplatnění práv spojených s akciemi na majitele, je z výše uvedeného zřejmé, že jej není možné realizovat pomocí listiny, ale že je bude vykonávat ten, kdo je veden v centrální evidenci cenných papírů jako jejich vlastník. To bude platit i pro vlastníky imobilizovaných akcií, protože se na ně bude dle ustanovení § 2414 občanského zákoníku vtaňovat režim zaknihovaného cenného papíru. Rozdíl je pouze v tom, že imobilizované akcie na majitele se neevidují v centrální evidenci cenných papírů, ale v samostatné evidenci investičních nástrojů v souladu s ustanovením § 2412 odst. 2 občanského zákoníku.⁵⁶ Vzhledem k tomu, že úprava identifikace akcionářů na majitele je nutně spojena se zaknihovanými nebo imobilizovanými akciemi, bude o ní pojednáno v další kapitole.

3.3 Zaknihované a imobilizované akcie a identifikace jejich vlastníků

3.3.1 Zaknihované akcie

Jedna z klíčových změn, kterou přinesla rekodifikace, tkví v novém pojetí cenných papírů a jeho podoby. Ustanovení § 514 občanského zákoníku cenný papír definuje jako listinu, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že jej po vydání této listiny bez ní není možné uplatňovat ani převádět. Z ustanovení § 525 odst. 1 občanského zákoníku vyplývá, že pokud je cenný papír (akcie) nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej jinak než změnou v evidenci převést, jedná se o zaknihovaný cenný papír. Z dikce zákona je tedy zřejmé, že zaknihovaný cenný papír již není cenným papírem, přestože ho tak zákonodárce pojmenoval a občanský zákoník jasně rozlišuje mezi institutem cenného papíru a institutem zaknihovaného cenného papíru⁵⁷. Ustanovení § 525 odst. 2 občanského zákoníku dodává, že ustanovení o cenných papírech se použijí subsidiárně i na zaknihované cenné papíry, ledaže to

---

⁵⁶PAULY, J., in: BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Svazek II. 1003 – 1902 s. ISBN 9788073804510, s. 1260-1261.

⁵⁷ČECH, P., HAVEL, B., Akcie ve víru rekodifikace aneb nevtělené, zaknihované a kusové akcie v návrhu zákona o obchodních korporacích. Obchodněprávní revue, 2011, roč. 3, č. 10, s. 298. ISSN: 1803-6554.

vylučuje jejich povaha, tento zákon nebo jiný právní předpis. Zaknihovaná akcie je tedy nehmotnou věcí (právem), která nahrazuje akcii listinou (ať již na majitele či na jméno), je zapsaná v evidenci cenných papírů a její převod je možný pouze změnou v této evidenci. Zaknihované akcii chybí hmotný substrát a existuje pouze v podobě zápisu v evidenci.

Zatímco občanský zákoník nerozlišuje formy zaknihovaného cenného papíru, ZOK podle ustanovení § 263 odst. 1 věty za středníkem jasně rozlišuje formu akcie jako cenného papíru na doručitele nebo cenného papíru na řad i pro zaknihované cenné papíry a dikci občanského zákoníku nectí.⁵⁸ S tím je spojena i výkladová nejasnost v ustanovení § 275 odst. 1, jenž upravuje převoditelnost zaknihovaných akcií. Stanovuje, že zaknihované akcie jsou neomezeně převoditelné, ale výslovně připouští omezení převoditelnosti ve stanovách společnosti, přičemž odkazuje na užití úpravy omezení převoditelnosti u akcií na jméno. To se jeví jako velmi problematické, protože akcie na majitele je dle ustanovení § 274 odst. 1 neomezeně převoditelná a toto ustanovení se tak staví zcela do protikladu ustanovení § 275 odst. 1. Vystává otázka, zda je převod zaknihované akcie na majitele, pokud by byla označena na majitele v evidenci cenných papírů, omezený ve stanovách akciové společnosti nebo nikoliv. Komentářová literatura⁵⁹ se přiklání k určení, že ustanovení § 275 odst. 1 je třeba mít za úpravu speciální k § 274 odst. 1 a omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií na majitele je tudíž přípustné. Autor práce však zaujímá názor, že jeden z klíčových znaků akcií na majitele je jejich neomezená převoditelnost a pokud je akciím na majitele odepřena, popírá to její podstatu a narušuje tak tím pádem i její účel, proto by dle názoru autora mohl být přípustný i výklad opačný, který šetří podstatu a funkci akcií na majitele.

K převodu zaknihovaných papírů dochází na základě smlouvy, která nemusí být písemná. Konkrétní smluvní typ o převodu zaknihovaného cenného papíru není v občanském zákoníku ani ZOK upraven a bude se tak řídit ustanoveními občanského zákoníku o koupi pro úplatné převody (ustanovení § 2079 a následující občanského zákoníku) a o darování pro převody bezúplatné (ustanovení § 2055 a následující občanského zákoníku). Vlastnické právo k zaknihované akcii se nabývá zápisem

---

⁵⁸ VYBÍRAL 2014 op. cit., s. 1387.

⁵⁹ VYBÍRAL 2014 op. cit., s. 1393.

zaknihované akcie na účet vlastníka nebo na účet zákazníků (§ 1104 občanského zákoníku). Na převod zaknihovaného cenného papíru je nutné uplatnit i pravidla pro zápisy a převody investičních nástrojů, které jsou upraveny v ZPKT. Dle ustanovení § 95 ZPKT jsou rozhodující pro uplatnění práv k zaknihovaným akciím údaje zapsané na účtu vlastníka. Zápis do evidence investičních nástrojů lze dávat pouze prostřednictvím účastníka⁶⁰ centrálního depozitáře, který je povinen ověřit oprávnění osoby podávající příkaz. Převádí-li se akcie na nového vlastníka, dochází k převodu vlastnictví podle ustanovení § 96 ZPKT v okamžiku zápisu na účet zákazníků⁶¹, jehož majitel je povinen změnu neprodleně zapsat na účet vlastníka. Vůči akciové společnosti je však dle ustanovení § 275 odst. 2 ZOK změna účinná až v okamžiku prokázání změny vlastníka zaknihované akcie výpisem z účtu vlastníka. Tato úprava koresponduje s pravidlem stanoveným pro převody listinných akcií na jméno uvedeným v ustanovení § 269 odst. 2 ZOK. Výpis z účtu vlastníka, jímž se musí nový akcionář prokázat, je upraven v ustanovení § 99 odst. 1 ZPKT nebo výpisem z evidence emise dle ustanovení § 111 odst. 2 ZPKT. Ustanovení § 275 odst. 3 ZOK stanoví, že práva spojená se zaknihovanou akcií vykonává osoba, která je zapsána v evidenci zaknihovaných cenných jako vlastník akcie k rozhodnému dni nebo ke dni kdy právo uplatňuje, pokud není rozhodný den stanoven. Podle tohoto ustanovení lze také prokázat, že zápis v evidenci neodpovídá skutečnosti a domáhat se tak oprávněného výkonu práv.

Z výše uvedeného vyplývá, že aktuální vlastník zaknihované akcie je vždy veden v evidenci cenných papírů a to s sebou nutně nese i důsledky pro jeho identifikaci. Účet vlastníka musí dle § 94 odst. 1 ZPKT obsahovat údaje o osobě, pro kterou je veden, s tím, že pro osobu fyzickou zákon vyžaduje i rodné číslo. Na účtu jsou povinně vedeny údaje o jednotlivých akciích vlastněných majitelem účtu včetně případných dalších práv s nimi spojených. Podrobnosti většinou technického charakteru,

---

⁶⁰ Tou je v těchto případech typicky banka nebo obchodník s cennými papíry. Další účastníci jsou vymezeni v ustanovení § 109 ZPKT.

⁶¹ Cenné papíry jsou evidovány na dvou typech majetkových účtů. Prvním typem je účet vlastníka, jehož majitelem je vlastník cenných papírů. Druhým typem je účet zákazníků, jehož majitelem je účastník. Centrální depozitář cenných papírů, který však není vlastníkem cenných papírů evidovaných na tomto účtu, pouze je převzal do správy od jejich vlastníků. Zatímco v centrální evidenci vedené Centrálním depozitářem cenných papírů mohou být zřizovány účty vlastníků i zákazníků, v navazující evidenci pouze účty vlastníků. Centrální depozitář zřídí účet zákazníků osobě, která je oprávněna vést evidenci navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů vedenou centrálním depozitářem, a to za podmínek stanovených provozním řádem centrálního depozitáře. Pokud tato osoba není účastníkem centrálního depozitáře, nakládá se svým účtem prostřednictvím účastníka centrálního depozitáře dle ustanovení § 110 odst. 2 ZPKT.

ale i zpřesnění některých pojmů týkajících se evidence jsou upraveny ve vyhlášce č. 58/2006 Sb., o způsobu vedení samostatné evidence investičních nástrojů a evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů. Náležitosti účtů majitelů jsou upraveny v ustanovení § 6 vyhlášky. Vyhláška stanovuje například to, že na účtu majitele musí být obsažena informace i o spoluvlastnících cenných papírů či povinnost nahrazení údaje o rodném čísle vlastníka účtu jiným označením, jež ho jednoznačně identifikuje, pokud mu rodné číslo nebylo přiděleno. To samé platí i pro právnické osoby, jenž nemají jednoznačné identifikační číslo. Přístup k těmto údajům je však třetím osobám i ostatním akcionářům společnosti odepřen. Výjimkou z tohoto pravidla je, že osoba vedoucí evidenci těchto akcií musí dle ustanovení § 99a odst. 2 ZPKT poskytnout údaje vedené v evidenci se souhlasem osoby, pro kterou byl účet zřízen nebo v případech, kdy tak stanoví ZPKT nebo jiný předpis, a v případech, kdy se se podává trestní oznámení. ZPKT přímo upravuje povinnost poskytnout údaje z evidence cenných papírů dle ustanovení § 115 ZPKT na základě žádosti taxativně vymezených subjektů, což se shoduje s výkladem u kapitoly o seznamu akcionářů. Otázka vzniká, zda je možné, aby zvláštní předpis, jenž upravuje možnost jiného subjektu než je taxativně vymezen v odstavci 1 tohoto ustanovení, mohl vyžadovat přístup k těmto informacím. Komentářová literatura⁶² k tomuto uvádí, že pokud je oprávnění ve zvláštním zákonu formulováno obecně, např. „*je oprávněn od každého vyžadovat*“, pak je k tomu ustanovení § 116 ZPKT, jenž upravuje povinnost mlčenlivosti osob vedoucích evidenci, speciální a poskytnutí takové informace vylučuje. V případě, že speciální zákon přímo míří na vedoucí investičních nástrojů a je normou pozdější, je ale nutné takové informace poskytnout. K tomu je potřeba dodat, že dle ustanovení § 99a odst. 1 ZPKT je osoba vedoucí evidenci investičních nástrojů povinna ji uchovávat včetně všech dokumentů s ní spojených po dobu 12 let od konce kalendářního roku, v němž byl údaj do evidence zapsán. Je pochopitelné, že zákonodárce klade na ochranu kapitálového trhu velký důraz, a proto zvolil tak dlouhou dobu archivace všech dokumentů s evidencí spojených.

---

⁶²FRANĚK, M., in: HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2012. 1004 s. ISBN 978-80-7400-433-9, s. 669.

Dalším výrazným zdrojem identifikace akcionářů vlastnicích zaknihované akcie je evidence emisí zaknihovaných cenných papírů centrálním depozitářem. Ta je upravena v ustanovení § 111 ZPKT a umožňuje akciové společnosti rozkrýt k určitému dni její akcionářskou strukturu a identifikovat jednotlivé vlastníky zaknihovaných akcií bez ohledu na jejich formu. Centrální depozitář musí podle ustanovení § 111 odst. 2 ZPKT na základě žádosti emitenta vydat výpis z evidence emise zaknihovaných akcií. Ten obsahuje údaje o majitelích účtu, na kterých je zaknihovaná akcie evidována, jejich počet a údaje o správci účtu majitele. Majitel účtu zákazníka (typicky banka nebo obchodník s cennými papíry) je povinen poskytnout centrálnímu depozitáři součinnost a poskytnout tyto údaje o majitelích účtu centrálnímu depozitáři.

Úroveň identifikace akcionářů vlastnicích zaknihované akcie na majitele a akcionářů vlastnicích zaknihované akcie na jméno, u nichž společnost nahradila seznam akcionářů evidencí zaknihovaných cenných papírů dle ustanovení § 264 odst. 1 věty druhé, je odlišná od identifikace akcionářů vlastnicích listinné akcie na jméno, prostřednictvím povinně vedeného seznamu akcionářů. Akcionáři vlastníci listinné (zaknihované, pokud nebyl seznam akcionářů nahrazen evidencí zaknihovaných cenných papírů) akcie na jméno mohou být kdykoli identifikováni prostřednictvím žádosti o opis ze seznamu akcionářů dle ustanovení § 266 odst. 1 ZOK každým akcionářem společnosti. U akcií, které jsou vedeny pouze v evidenci zaknihovaných cenných papírů, pak nemají jednotliví akcionáři společnosti možnost bez souhlasu majitelů účtů, na kterých jsou evidovány, zjistit, kdo jsou ostatní akcionáři v akciové společnosti. Oproti tomu společnost, jež emituje pouze zaknihované akcie má oprávnění vždy ke konkrétnímu okamžiku zjistit, kdo jsou její akcionáři. Je zřejmé, že v tomto ohledu je pro akciovou společnost velmi výhodné vydávat zaknihované akcie, neboť jí to umožňuje větší přehled o jejich společnících a může tak vést k efektivnějšímu a transparentnějšímu vedení a řízení.

Autor práce ještě pro přesnost připomíná, že možnost identifikace vlastníků akcií prostřednictvím evidence cenných papírů, nic nevypovídá o jejich formě. Tomu ostatně přisvědčil i Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2006, sp.zn. 29

Odo 981/2005⁶³, v němž konstatoval, že samotná skutečnost, že lze u zaknihovaných akcií zjistit jejich vlastníka, ještě neznamená, že se jedná o akcie na jméno a vždy je nutné posuzovat formu akcií podle stanov společnosti a obchodního rejstříku. Z tohoto rozhodnutí, přestože soud rozhodoval podle dnes již neúčinné úpravy, můžeme vycházet dle názoru autora i za účinnosti současné úpravy, což ostatně vyplývá i z dikce ustanovení § 263 odst. 1 ZOK věty za středníkem, jež umožňuje vydávat zaknihované akcie v obou formách, bez ohledu na to, zda je možná jejich vlastníky identifikovat.

3.3.2 Imobilizované akcie

Podstatou imobilizace akcií je, že emitent uzavře smlouvu o hromadné úschově cenných papírů se schovatelem a následně ji emitent i realizuje. Nejedná se tedy o úschovu jednotlivých akcií patřících jednomu vlastníku, ale o úschovu celé emise akcií, z níž jednotlivé akcie patří zpravidla různým vlastníkům. Vzniká tedy určitý hybrid, kdy na jedné straně jsou vydány listinné cenné papíry (existuje tedy jejich hmotný substrát), ale podmínky úschovy se řídí pravidly vedení samostatné evidence cenných papírů. Z toho vyplývá, že jakékoli dispozice s těmito akciemi se odehrávají pouze v evidenci těchto cenných papírů. Podle ustanovení § 2414 občanského zákoníku se sice režim zaknihovaných akcií vztahuje výslovně na imobilizované akcie pouze v případech, kdy nemají vlastníci akcií právo na to, aby jim byly z úschovy vydány (to platí pro imobilizované akcie na majitele dle ustanovení § 274 odst. 2 ZOK a § 93a odst. 6 ZPKT), nicméně podobnost s režimem zaknihovaných cenných papírů je velmi výrazná, ať už jde o jakékoli cenné papíry, neboť evidence zaknihovaných cenných papírů a samostatná evidence jiných investičních nástrojů je v zásadě stejná, což potvrzuje i ustanovení § 93a odst. 7 ZKPT, jenž vymezuje, že se na evidenci imobilizovaných cenných papírů použijí přiměřeně i ustanovení upravující evidenci emisí zaknihovaných cenných papírů. Tomu přisvědčuje i ustanovení § 1104 odst. 3 občanského zákoníku, které stanoví, že na nabývání vlastnického práva k imobilizovanému cennému papíru se

---

⁶³Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 981/2006. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 13. 4. 2016].

použije obdobně ustanovení o nabývání vlastnického práva k zaknihovaným cenným papírům.⁶⁴

Mimo zákazu vydání listinných akcií na majitele z hromadné úschovy, k němuž dochází přímo ex lege, občanský zákoník v ustanovení § 2413 odst. 2 umožňuje vydat ostatní imobilizované cenné papíry pouze tehdy, připouští-li to emisní podmínky tohoto cenného papíru. Pokud společnost vydá imobilizované akcie na jméno, je zcela na její úvaze, zda a za jakých podmínek umožní případné vydání akcie. Akcionáři vlastnícímu imobilizovanou akcii na jméno zákon bez dalšího nepřiznává právo na to, aby mu byla listina akcie vydána a zmíněné ustanovení tak zásadně omezuje jeho dispoziční právo. Zákonodárce přitom neoznačil obchodování s listinnými akciemi na jméno za rizikové a úprava ZOK ho bez omezení umožňuje. Dle ustanovení § 38 odst. 3 zákona o cenných papírech⁶⁵ ve znění účinném do 30. června 2013 mohli vlastníci imobilizovaných akcií kdykoliv požádat akciovou společnost, aby jim listiny bez zbytečného odkladu vydala (i listinné akcie na majitele). K změně, již převzal do své úpravy i občanský zákoník v souvislosti se zrušením zákona o cenných papírech, došlo právě s účinností transparentního zákona, u něhož k tomu vláda v důvodové zprávě k bodu 4 velmi nejasně uvedla: „Nově se stanoví, že právo na vydání imobilizovaného cenného papíru vzniká jeho majiteli pouze tehdy, pokud to stanoví emisní podmínky nebo obdobný dokument. V případě akcií na jméno však tyto tak stanovit nemohou.“ Z toho se dá vyvozovat, že ani zákonodárce zřejmě neměl v úmyslu zcela omezit vydávání listinných akcií na jméno z hromadné úschovy, ale tato změna mířila pouze na imobilizované akcie na majitele a došlo k tomu pouze ze zákonodárcovi nedůslednosti. Autor práce je přesvědčen, že tato úprava je přísná a vydání imobilizovaných akcií na jméno by měla být zákonem primárně umožněna a až sekundárně by mohla úprava povolit akciovým společnostem vydávání těchto akcií z úschovy omezovat, nikoliv však vyloučit. Vytvořila by se tím alespoň relativní rovnováha mezi ochranou vlastnického práva akcionáře a ochranou zájmů akciové společnosti.

---

⁶⁴ PAULY, J., in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1700 s. ISBN 978-80-7478-369-2, s. 1533.

⁶⁵ Zákon o cenných papírech č. 591/1992 Sb, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 3. 2016].

Evidence imobilizovaných akcií a identifikace jejich vlastníků se bude řídit, jak bylo zmíněno výše, úpravou vedení evidence zaknihovaných akcií a proto autor práce odkazuje na předchozí kapitolu, kde je tato úprava vyložena.

3.4 Identifikace akcionářů v obchodním rejstříku

Obchodní rejstřík je jedním z veřejných rejstříků ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob⁶⁶ (dále jen „rejstříkový zákon“). V této oblasti se silně projevuje snaha unijní legislativy o harmonizaci základních požadavků na publicitu některých údajů a listin týkajících se obchodních korporací. Základním unijním pramenem je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES, jež v článku 3 až 7 upravuje povinné informace, u nichž musí členské státy povinně zajistit jejich zveřejňování a to i způsobem umožňujícím dálkový přístup. Tato směrnice je nyní transponována právě do rejstříkového zákona. Požadavek publicity údajů o podnikatelích, přestože zasahuje do ochrany osobních údajů, je nutnou součástí podnikání a umožňuje ochranu osob, které s podnikateli vstupují do obchodních vztahu, ale i osob třetích. Obchodní rejstřík je tedy jedním z nástrojů sloužících k zvýšení transparentnosti v obchodních poměrech a obchodních korporacích a směřuje k evidenci osob, které v nich vystupují.⁶⁷

3.4.1 Identifikace akcionářů k okamžiku založení společnosti

Anonymita akcionářů je prolomena, pokud akciovou společnost zakládá více než jeden akcionář, k okamžiku jejího založení. K založení akciové společnosti se vyžaduje přijetí stanov ve formě notářského zápisu (ustanovení § 8 odst. 1 ZOK) dle ustanovení § 250 odst. 1 ZOK. Stanovy musí na základě ustanovení § 250 odst. 3 písm. a) ZOK obsahovat údaje o tom, kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splácení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen. Z toho je zřejmé, že zakladatelé akciové společnosti jsou k okamžiku vzniku společnosti ve

---

⁶⁶Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v účinném znění. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 4. 2016].

⁶⁷ ROZEHNAL, A. et al. Obchodní právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 730 s. ISBN 978-80-7380-524-1, s. 139.

stanovách jednoznačně identifikováni. Stanovy musí být jako zakladatelské právní jednání dle ustanovení § 66 odst. 1 rejstříkového zákona vždy vloženy do sbírky listin. Údaje o akcionářích podle ustanovení § 250 odst. 3 písm. a) ZOK mohou být sice na základě odstavce 4 tohoto ustanovení vypuštěny ze stanov akciové společnosti po vzniku společnosti a splnění vkladové povinnosti, to ale nic nemění na tom, že ve sbírce listin bude zakladatelské jednání (stanovy) stále veřejně přístupné a každý může zakládající akcionáře identifikovat. Sbírkou listin je podle § 2 odst. 1 součástí veřejného rejstříku. Je volně přístupná a vztahuje se na ni princip formální publicity. Do sbírky má tak přístup kdokoliv (není nutné prokázat právní zájem) prostřednictvím dálkového přístupu na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti⁶⁸.

Identifikace akcionářů skrze obchodní rejstřík a sbírku listin má značné limity. Akcionáři jsou totiž odhaleni pouze k okamžiku vzniku společnosti a vzhledem k podstatě akcie jako investičního cenného papíru se dá předpokládat, že bude docházet velmi často a rychle k převodu těchto akcií na nové vlastníky a zápis ve sbírce listin obchodního rejstříku bude velmi rychle neaktuální.

3.4.2 Odtajnění jediného společníka

Jednotliví akcionáři se do obchodního rejstříku zásadně nezapisují. Rejstříkový zákon však upravuje z této zásady jednu výjimku v ustanovení § 48 odst. 1 písm. k), v němž stanovuje, že má-li společnost jediného akcionáře, zapisuje se i jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, tohoto akcionáře. Jediný akcionář je pak identifikován obdobně jako se do obchodního rejstříku zapisují společníci jiných obchodních korporací. Tento zápis konstruuje rejstříkový zákon jako deklaratorní, což lze dovodit jazykovým výkladem textu „*má-li společnost jediného akcionáře*“, z čehož vyplývá, že už jediného akcionáře má a nemůže se jím stát až konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku. Tomu ostatně přisvědčuje i komentář P. Hampel⁶⁹ i J. Dědiče⁷⁰. K zápisu jediného akcionáře do

---

⁶⁸DĚDIČ J., LASÁK, J., in: HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015. 394 s. ISBN 978-80-7400-285-4, s. 243.

⁶⁹HAMPEL, P., in: HAMPEL, P., WALDER, I. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. 368 s. ISBN 978-80-7478-501-1, s. 159.

obchodního rejstříku je nutné doložit, že všechny akcie vlastní jediná osoba. To lze prokázat výpisem z evidence z cenných papírů nebo opisem ze seznamu akcionářů pro listinné akcie na jméno.

Úprava se snaží tímto ustanovením zvýšit publicitu jednočlenných akciových společností a zlepšit tím jejich průhlednost. Problematické ale je, že ne vždy má akciová společnost a její orgány přesné informace o akcionářské struktuře své společnosti a že tato struktura se zpravidla bude velmi rychle měnit. Akciová společnost nemůže a ani není spravedlivé po ní požadovat, aby v každém okamžiku kontrolovala svou akcionářskou strukturu např. výpisy z evidence emise podle ZPKT, neboť by to bylo velmi časově i finančně nákladné. Toto ustanovení lze navíc velmi snadno v mezích zákona obejít, když jediný akcionář akciové společnosti může převést pouze velmi malou část svých akcií na jinou osobu, čímž již nebude spadat pod toto ustanovení, přestože fakticky bude společnost stále ovládat. Jediný akcionář také může zcela zásadně ovlivňovat chod akciové společnosti a vymínit si nezapsání své osoby do obchodního rejstříku.

Lze také uvažovat, do jaké míry je vlastně tato úprava nutná a zda skutečně plní svůj základní účel i s přihlédnutím k tomu, že vynucování dodržování této povinnosti je téměř nemožné. Autor práce je názoru, že nutná není a že tato omezení pouze zatěžují slušné akciové společnosti i jejich akcionáře. Bylo by také vhodné, když už je taková úprava přijata, zajistit akciovým společnostem lepší šanci se o tom, že všechny jejich akcie vlastní jedna osoba dozvědět, aby mohly lépe dostát svým zákonným povinnostem. Autor práce navrhuje (pokud zůstane povinnost zápisu jediného společníka do obchodního rejstříku zachována), aby měli tito jediní akcionáři oznamovací povinnost vůči společností, nebo aby měla akciová společnost zakotvenou povinnost jednou ročně (v určitý den, stanovený ve stanovách nebo v zákonu) zjistit svou akcionářskou strukturu v seznamu akcionářů nebo v elektronické evidenci cenných papírů a pokud by byly všechny její akcie vlastněny jednou osobou, musela by podat návrh na zápis této informace do obchodního rejstříku. To by odstranilo nejistotu a ochránilo akciové společnosti před případným postihem pořádkovou pokutou dle ustanovení § 104 rejstříkového zákona.

---

⁷⁰ DĚDIČ J., in: HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 136.

3.5 Identifikace akcionářů a jejich oznamovací povinnost u akciových společností na regulovaném trhu

Regulovaný trh je nejdůležitějším převodním místem v rámci kapitálového trhu a podléhá té nejpřísnější míře právní regulace. Regulované trhy jsou provozovány organizátory⁷¹ regulovaného trhu, jenž získali zvláštní licenci od České národní banky. Pokud jsou akcie společnosti přijaty k obchodování na regulovaném trhu, znamená to pro ně i jejich akcionáře, že se budou muset podrobit přísné regulaci obsažené zejména v ZPKT. Jedná se zejména o povinnost emitentů zajistit neustálý přísun aktuálních informací o jejich hospodaření, řízení a správě⁷² a umožnit tak dynamický pohled na vývoj titulů s nimi spojených. Tyto informace by měly sloužit především k zajištění průhlednosti trhu a spravedlivých podmínek pro všechny potenciální investory.⁷³

Vedle povinností, které směřují zejména na emitenty cenných papírů, nalezneme v ZPKT také povinnost mířící přímo na akcionáře, jež je velmi důležitá i z hlediska jeho identifikace. Akcionáři mají totiž oznamovací povinnost o významných úcastech ve společnostech. Důvodem této úpravy je zejména možnost seznámení se účastníků trhu a ostatních akcionářů s tím, kdo vlastní významné podíly v jednotlivých společnostech a na základě toho mít lepší přehled o případné investici.⁷⁴ Úprava oznamovací povinnosti je harmonizována právem Evropské unie ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES⁷⁵ a její nejnovější novelou ve směrnici Evropského parlamentu a Rady

---

⁷¹ Aktuálně jsou organizátory regulovaného trhu v České republice: Burza cenných papírů Praha, a.s., RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů, a.s. a POWER EXCHANGE CENTRAL EUROPE, a.s.

⁷² Jde například o povinnosti zveřejňování výroční zprávy včetně zprávy o řízení a správě, pololetní zprávy o hospodaření, průběžné informační povinnosti, týkající se významných vnitřních informací, které by mohly být klíčové pro investory aj.

⁷³ KOTAB, P. in: BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. A kol. Finanční právo. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 549s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 447.

⁷⁴ ČECH, P. in: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 593.

⁷⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES ze dne 15. prosince 2004 o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2001/34/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

2013/50/EU⁷⁶, jejíž transpozici v podobě změny zákona o ZPKT v tuto chvíli podepsal prezident a ještě nebyla zveřejněna ve sbírce zákonů.

3.5.1 Oznamovací povinnost akcionáře dle účinné úpravy

Ustanovení § 122 odst. 1 ZPKT stanoví, že akcionář, který dosáhne, sníží nebo překročí podíl na všech hlasovacích právech společnosti, jejíž akcie jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, vzhledem k prahu 5 %, 10 %, 15 %, 20 %, 30 %, 40 %, 50 % nebo 75 %, je povinen tuto skutečnost oznámit České národní bance a společnosti ve lhůtě 4 pracovních dnů. Pokud je základní kapitál společnosti vyšší než 100 000 000 Kč, přistupuje i hranice 3 %. Za základ k výpočtu podílu na hlasovacích právech je nutné vzít celkový počet hlasů, které má emitent k dispozici, z důvodu ustanovení „na všech hlasovacích právech“ vyplývá, že jsou do celkového množství hlasů započítány i hlasy sistované, tedy ty, jenž mohou být rozhodnutím správního orgánu nebo soudu pozastavené.⁷⁷ Ustanovení § 122 odst. 2 ZPKT poté upravuje, jaká všechna hlasovací práva se do celkového podílu započítávají. Do hlasovacích práv se započítávají například hlasovací práva osoby, která má možnost je vykonávat na základě jednání ve shodě, kdy se snaží jedna osoba společně s osobou jinou vykonávat své hlasovací právo s cílem uplatit na emitenta určitý vliv. Není podmínkou, aby byla uzavřena jakákoli dohoda nebo smlouva a jedná se tak o spojení čistě účelové a faktické. Do hlasovacích práv osoby se započtou také hlasy, které osoba dočasně získá na základě dohody o výkonu hlasovacích práv s jiným akcionářem nebo pokud má osoba k těmto cenným papírům doživotní užívací právo. Zákon ale upravuje poměrně široce i další možnosti přičítání hlasovacích práv povinné osobě.

Lhůta pro splnění oznamovací povinnosti činí dle ustanovení § 122 odst. 3 ZPKT 4 pracovní dny. Obsahuje i nevyvratitelnou právní domněnku, která stanoví, že

---

⁷⁶Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/50/EU ze dne 22. října 2013, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/71/ES o prospektu, který má být zveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování a směrnice Komise 2007/14/ES, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice 2004/109/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁷⁷ŠOVAR, J., in: HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2012. 1004 s. ISBN 978-80-7400-433-9, s. 707.

se oznamovatel dozvěděl o skutečnosti, která oznamovací povinnost zakládá, nejpozději 2 pracovní dny po rozhodné skutečnosti. Oznamovací povinnost osoba splní, pokud ve lhůtě odešle toto oznámení. Následkem nesplnění oznamovací povinnosti řádně a včas je pozastavení výkonu hlasovacích práv po dobu tohoto porušení. Zákon explicitně vymezuje, že nesplnění této povinnosti nemá za následek neplatnost právního jednání, na jehož základě došlo k nabytí nebo zvýšení účasti na emitentovi. Zákonodárce zjevně upřednostnil platnost právních úkonů, před jejich neplatností a usoudil, že nemožnost výkonu hlasovacích práv je dostatečná sankce k vymožení této povinnosti. Česká národní banka má povinnost uveřejnit informace z oznámení do 3 pracovních od jeho obdržení. To učiní prostřednictvím centrálního uložení regulovaných informací, jenž je volně přístupné na internetových stránkách České národní banky.⁷⁸ Další detaily spojené s oznamovací povinností jsou upraveny ve vyhlášce České národní banky č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci⁷⁹.

Oznamovací povinnost je velmi výrazným zásahem do práva na ochranu osobních údajů akcionářů a umožňuje velmi efektivní rozkrytí vlastnické struktury akciových společností, jejichž akcie se obchodují na regulovaném trhu. Společnosti s kótovanými akciemi mají velmi dobrý přehled o tom, kdo jsou jejich nejdůležitější akcionáři a mohou tak na základě toho efektivněji řídit své struktury. Třetí osoby pak mohou z databáze České národní banky zjistit, kdo přesně společnosti ovládá a jaký celkový podíl hlasovacích práv ve společnosti vlastní. To může přispět k lepšímu rozhodování potenciálních investorů na regulovaném trhu a zvyšuje to jeho transparentnost. Autor práce je přesvědčen, že přestože jsou akcionáři na základě oznamovací povinnosti zcela identifikováni i vůči široké veřejnosti, musí v tomto případě nést zvýšenou zodpovědnost, která je s obchodováním na regulovaném trhu spojena a respektovat tak ochranou funkci těchto ustanovení.

---

⁷⁸Dostupný [online] na https://oam.cnb.cz/siprextdad/SIPRESWEB.WEB21.START_INPUT_OAM?p_lang=cz.

⁷⁹ Vyhláška České národní banky č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 17. 4. 2016].

3.5.2 Oznamovací povinnosti v blízké budoucnosti

Přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/50/EU (jde o tzv. novou transparentní směrnici nebo také TD II⁸⁰) vyžaduje i novelizaci oznamovací povinnosti v ZPKT. Zákonodárce se touto novelou zabýval ve sněmovním tisku č. 571⁸¹. V tuto chvíli již návrh na změnu ZPKT podepsal prezident a každou chvíli by novela měla být vyhlášena ve sbírce zákonů.

Novelizován byl § 122 odst. 1 ZPKT, do něhož byl přidán další práh, na jehož základě vzniká osobě oznamovací povinnost a to osobě, která dosáhne nebo překročí podíl na všech hlasovacích právech emitenta uvedeného v § 118 odst. 1 písm. a) ve výši 1 %, je-li základní kapitál emitenta vyšší než 500 000 000 Kč. Zákonodárce odůvodňuje tuto změnu v důvodové zprávě tím, že existuje disproporce mezi kvalifikovanými akcionáři dle § 365 odst. 3 ZOK, kteří mají zvýšené právo na participaci ve společnosti, ale neodpovídají tomu jejich povinnosti vůči společnosti. Oznamovací povinnost tedy zákonodárce rozšířil i na kvalifikované akcionáře, čímž dle jeho názoru tuto nerovnováhu odstranil a umožnil tak společnosti znát detailněji svoji akcionářskou strukturu a lepší řízení společnosti. Autor práce je názoru, že zákonodárce porovnává dva zcela odlišné instituty a jeho porovnání nedává dobrý smysl. Na jedné straně institut soukromoprávní, který chrání minoritní (kvalifikované) akcionáře společnosti před zvlí společnosti, na druhé straně pak institut veřejnoprávní, který slouží k ochraně a větší transparentnosti regulovaného trhu. Směrnice navíc předpokládá pouze práh 5 %, který byl už v účinné úpravě snížen na 3 % a to se autorovi jeví jako dostatečné. Další snižování tohoto prahu je bezúčelné a přináší další náklady i akcionářům s relativně malými podíly.

Druhou změnou tohoto odstavce je zavedení oznamovací povinnosti i pro osobu, která disponuje podílem na hlasovacích právech emitenta v okamžiku, kdy jsou jí vydávány akcie nebo obdobné cenné papíry představující podíl na tomto emitentovi poprvé přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu. V účinné úpravě jsou

---

⁸⁰ Transparency Directive II.

⁸¹ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. Dostupné [online] na <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=571> včetně důvodové zprávy. [cit. 27. 4. 2016].

oznamovány jen změny, a tedy osoby s původním podílem zůstanou z pohledu obchodních podílů utajeny. Tuto úpravu směrnice také neobsahuje a zřejmě ukáže až praxe, jak se osvědčí. Upraveno bude i ustanovení § 122 odst. 2 ZPKT, do něhož se přidávají písmena h) a i). Dle nich se do podílu na hlasovacích právech emitenta budou započítávat i hlasovací práva z investičních nástrojů, z nichž na základě smlouvy osobě uvedené v ustanovení § 122 odst. 1 ZPKT svědčí právo nabýt akcie nebo obdobné cenné papíry s hlasovacími právy nebo právo se rozhodnout, že takové akcie nebo jiné cenné papíry nabude. Jedná se zejména o finanční nástroje jako jsou převoditelné cenné papíry, opce nebo swapy.

4 Vybrané způsoby zakrývání akcionářů

V předchozích kapitolách byl podán výklad k některým možnostem identifikace akcionářů v českém korporátním právu. Zpravidla je rozkrývání identity akcionářů vedeno legitimními zájmy a zákonodárce se jimi snaží vymýtit neduhy, jenž jsou s neprůhlednou strukturou akciových společností spojeny. Zásadním problémem v tomto případě je, že právo zná mnoho institutů a prostředků, které umožňují, aby práva spojená s akciemi a veškerou jejich správou vykonával pouze formální vlastník. Ten bude veden a identifikován ve všech evidencích, bude vykonávat veškerá jednání, které jsou se správou akcií spojeny, ale to vše na příkaz vlastníka reálného (residuálního), jemuž bude plynout veškerý hospodářský i jiný užitek. K tomu se vyjádřil i B. Havel ve svém příspěvku pro kompendium korporáčního práva: „*Není neznámou skutečností, že řada „vlastnických“ vztahů je ve skutečnosti pouhým krytím vztahů jiných, když skutečného vlastníka lze bez vnitřních informací těžko dohledat (trust, Treuhand, nominee princip apod.). V řadě ohledů tyto koncepce využívají buď zkušenosti s benefiálním vlastnictvím, když skutečnému vlastníku náleží v zásadě pouze nuda proprietas a hospodářsky náleží věc osobně jiné, nebo s institutem fiducie, když nový (formální) vlastník obligačně omezuje své panství nad věcí pouze na určitý (hospodářský) účel.*“⁸² Dále dodává, že u akciové společnosti je tento problém nejviditelnější. Zejména účastnické cenné papíry kótovaných společností mohou být často předmětem spekulací a odhalit jejich skutečné vlastníky může být často zhola

---

⁸²HAVEL, B. Skica o ekonomické relativizaci vlastnické struktury kapitálové společnosti. In: LASÁK, J., HAVEL, B. Kompendium korporáčního práva. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2011. 237 s. ISBN 978-80-7400-018-8, s. 26.

nemožné. V lepším případě dle B. Havla nalezneme formální vlastníky v první nebo druhé řadě na veřejně viditelném místě, ale nejsou to zpravidla oni, kdo využívají atributů vlastnického práva. Hovoří přímo i o propojení vlastníka akcií a role výkonného managementu, čímž se společnost dostává neustále do střetu zájmů a správa těchto společností se pak může stát velmi komplikovanou.

4.1 Akcie držené skrze prostředníky

Institut držení cenných papírů skrze prostředníky (nazýván také „nominee“) úzce souvisí s vícestupňovou evidencí cenných papírů, kdy na evidenci vedenou centrálním depozitářem navazují další evidence, vedené zejména bankami a obchodníky s cennými papíry. Jeho podstatou je to, že prostředník (v tomto případě banka nebo obchodník s cennými papíry) vystupuje formálně jako vlastník cenného papíru, provádí s ním veškeré obchody a je zapsán v evidenci jako vlastník cenného papíru. Plnění a hospodářský užitek z tohoto cenného papíru směřuje k vlastníkovi skutečnému. To umožňuje velmi jednoduše zakrýt skutečného vlastníka tohoto cenného papíru. Ve vícestupňových evidencích a zejména při přeshraničních obchodech je pak možné i řetězení těchto prostředníků, jenž skutečného vlastníka téměř úplně odtrhne od emitenta, jehož cenný papír nepřímo drží a jeho dohledatelnost je mizivá. Přestože si tímto způsobem může akcionář zajistit anonymitu, může to s sebou nést i praktické problémy s vymezením práv a povinností mezi prostředníkem a skutečným vlastníkem. Skutečný vlastník si musí nutně, ať již smluvně nebo mimosmluvně zajistit, aby mu hospodářské užítky z cenného papíru v držbě prostředníka bezproblémově plynuly a pojistit se i na případné problémy, jenž mohou prostředníkovi nastat, např. na jeho úpadek, neboť on je právním vlastníkem spravovaných cenných papírů.⁸³

---

⁸³ Podrobněji k tématu : ELEK, Š.: *Cenné papíry držené skrze prostředníky*. Právní rozhledy 21/2005, s. 774. a ELEK, Š.: *Nominee účty a fiduciární správa cenných papírů*. Právní rozhledy 8/2002, s. 360.

4.2 Svěřenský fond

4.2.1 Účinná úprava v občanském zákoníku

Institut svěřenského fondu byl do českého právního prostředí zaveden s rekodifikací a jeho úpravu nalezneme v občanském zákoníku. Tento tradiční institut common law byl dle důvodové zprávy občanského zákoníku převzat z úpravy Quebeckého občanského zákoníku. M. Kocí ho ve své stati koncentrovaně definuje tímto způsobem: „svěřenský fond je entitou bez právní subjektivity v zásadě nepodléhající veřejnoprávnímu dohledu, která se obligatorně spravuje statutem vydaným zakladatelem a umožňuje vznik odděleného a nezávislého vlastnictví majetku svěřeného k naplňování určitého účelu, ať již veřejného, nebo soukromého.“⁸⁴ Konkrétní úpravu nalezneme v ustanoveních § 1448 – 1474 občanského zákoníku.

Svěřenský fond vzniká vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele tak, že ten svěří správci majetek k určitému účelu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti a svěřenský správce se zaváže tento majetek držet a spravovat. Tímto způsobem vznikne nezávislé vlastnictví. Vlastnická práva k majetku poté vykonává svěřenský správce svým jménem na účet fondu, ale majetek, jenž svěřenský správce obhospodařuje, není ve vlastnictví zakladatele, svěřenského správce ani obmyšleného. Statut svěřenského fondu musí mít dle § 1452 odst. 3 občanského formu notářského zápisu. Mimo jiné musí statut obsahovat i určení osoby obmyšleného nebo způsobu, jak bude obmyšlený určen.

Svěřenskému správci náleží plná správa majetku ve svěřenském fondu. Do veřejného seznamu nebo do jiné evidence (cenných papírů) se svěřenský správce zapíše jako vlastník majetku ve svěřenském fondu s poznámkou „svěřenský správce“. Dle ustanovení § 400 odst. 1 a 2 ZOK se má za to, že osoba zapsaná v evidenci investičních nástrojů jako správce anebo jako osoba oprávněná vykonávat práva spojená s akcií, je oprávněna zastupovat akcionáře při výkonu všech práv spojených s akciemi vedenými na daném účtu, včetně hlasování na valné hromadě. Namísto plné moci se tato osoba

---

⁸⁴ KOCÍ, M. Institut svěřenského fondu v NOZ, Bulletin advokacie, číslo 1-2, ročník 2014, s. 28.

prokazuje výpisem z evidence investičních nástrojů. Z toho vyplývá, že svěřenský správce vykonává veškerá práva, jež jsou spojeny s akciemi, které byly do svěřenského fondu vyčleněny a vzhledem tomu, že jsou akcie ve fondu součástí nezávislého vlastnictví, je beneficent, jemuž jsou kupříkladu vypláceny dividendy, ukryt za svěřenského správce a není možné ho identifikovat. Ustanovení § 1433 občanského zákoníku nicméně obsahuje omezení správce při nabývání akcií. Správci se zakazuje nabýt pro beneficenta více než 5 % akcií téhož emitenta v souladu s principy obezřetného investování a to může být jednou z nevýhod a omezení svěřenského fondu.

Zakladatel má právo jmenovat obmyšleného a určit mu plnění ze svěřenského fondu. Pro vyvedení akcií (bude-li na tom někdo zainteresován) ze svěřenského fondu bude dle autora nejsnazší použití tzv. diskrečního svěřenského fondu. Ten je typický tím, že svěřenskému správci, jehož též jmenuje zakladatel a zpravidla nad ním bude vykonávat silný vliv, přiznává statut právo na to, aby zvolil obmyšleného dle svého uvážení. Za stanovení způsobu určení obmyšleného, který zákon ve statutu vyžaduje (ustanovení § 1452 odst.2 písm. f), lze totiž nepochybně považovat i to, když jím zakladatel v ustanovení tohoto statutu pověří svěřenského správce.⁸⁵ Tímto způsobem je možné vydat obmyšlenému, kterým může být jakákoli fyzická nebo právnická osoba, akcie ze svěřenského fondu na základě uvážení svěřenského správce, aniž by tyto osoby byly zaneseny ve statutu svěřenského fondu nebo jakékoli jiné evidenci.

4.2.2 Změny ve svěřenském fondu v právě projednávané novele

V tuto chvíli je v rámci zákonodárného procesu projednávána novela občanského zákoníku, jež dopadá i na úpravu institutu svěřenského fondu. Jedná se o vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony⁸⁶, jenž byl rozeslán poslancům jako sněmovní tisk 642/0. Tato novela si dle důvodové zprávy (k bodu 8 až 10) klade za cíl odstranit rizika svěřenských fondů především z důvodu jejich netransparentní vlastnické struktury a vysokého potenciálu zneužití především k legalizaci výnosů z trestné činnosti.

---

⁸⁵KOCÍ, M., in: ŠVESTKA, J., DVORAK, J., FIALA, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1328 s. ISBN 978-80-7478-369-7, s. 1233.

⁸⁶Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony. Dostupné [online] včetně důvodové zprávy na : <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=642&CT1=0>. [cit. 20. 4. 2016].

Důvodová zpráva upozorňuje na to, že zřízení svěřenského fondu umožňuje zakladateli i beneficiům zůstat v anonymitě. Důvodem je, že statut, byť se pořizuje ve formě notářského zápisu, není možné dohledat a veřejnosti je nepřístupný a zpravidla je nedohledatelný i pro orgány činné v trestním řízení. Zákonodárce zvolil řešení povinné registrace svěřenských fondů do evidence svěřenských fondů a pro zřízení svěřenského fondu *inter vivos* zavádí požadavek na konstitutivní zápis do této evidence. Dále za účelem odstranění úplné anonymity beneficiů svěřenských fondů navrhuje zavést jejich konstitutivní zápis do evidence svěřenských fondů. Bude-li obmyšlený takového fondu jmenován zakladatelem nebo svěřenským správcem, nebo jinak určen ve statutu, bude nutné ho povinně jmenovitě zapsat do evidence svěřenských fondů. Jeho totožnost ale zůstane veřejnosti skryta. Údaje o osobách beneficiů zapsané do evidence svěřenských fondů mohou být zveřejněny pouze s jejich souhlasem. Na druhou stranu návrh zákona umožňuje, aby rejstříkový soud vydal opis zápisu nebo listiny obsahující také údaje o beneficiitech osobě, která prokáže právní zájem (např. věřiteli), vyjmenovaným subjektům vymáhajícím právo (soudy, orgány činné v trestním řízení a další) a povinným osobám na základě zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Není zcela zřejmé, jak bude v praxi řešen zápis obmyšlených, pokud bude využito kupříkladu diskrečního svěřenského fondu zmíněného výše nebo pokud bude obmyšlených velké množství. Identita obmyšlených může zůstat až do poslední chvíle skryta. Ostatně, i kdyby případní beneficii byli zapsáni, samotné zveřejnění existence fondu a jeho beneficiů zřejmě nebezpečí zneužití příliš neomezí.⁸⁷ Novela každopádně přináší další zásah do práv na ochranu osobních údajů a soukromí osob. Úpravu svěřenského fondu komplikuje a nepochybně odradí určité množství jak českých, tak zahraničních investorů od jeho užívání.

V tuto chvíli teprve prošla prvním čtením a je otázkou, jak bude v zákonodárném procesu modifikována a zda vůbec bude v této podobě přijata. Autor práce ještě upozorňuje, že v souvislosti s připravovanou novelou zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu se připravuje zřízení evidence skutečných majitelů i pro institut svěřenských fondů, dle níž

---

⁸⁷HORN, K. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku, *Ad Notam*, číslo 1. Ročník 2015, s. 9.

by měl být za skutečného majitele považován zakladatel, obmyšlený, svěřenský správce a osoby, v jejímž zájmu byl svěřenský fond založen nebo osoby oprávněné k výkonu dohledu na správou svěřenského fondu. O tom více v kapitole 5.3.2.

4.3 Užití cizích právních řádů

Velmi oblíbeným způsobem, jak se akcionáři mohou vyhnout identifikaci je používání tzv. offshore jurisdikcí. Offshore společnost lze definovat jako společnost, jež je založena mimo jurisdikci svých hlavních operací za účelem daňové optimalizace.⁸⁸ Definovat lze také pouze pojem offshore jako oblast všude mimo zemi, ve které má daná společnost sídlo. Z výše uvedené definice je zřejmé, že primárně se offshorové struktury využívají při daňovém plánování a jejich hlavním účelem tedy zpravidla není zakrývat vlastnickou strukturu společností. Tyto „daňové ráje“, jak jsou často označovány médii a jejich odpůrci, nabízejí ve svých právních rádech značné benefity především z daňového hlediska a snaží se do svých zemí přilákat investory z jiných zemí. Různé země se cílevědomě specializují na rozdílné věci. Například Nizozemsko, Malta a Kypr jsou špičkou ve vytváření sítě dohod o zamezení dvojího zdanění, tudíž slouží jako sídla nadnárodních holdingových společností, naproti tomu Velká Británie a Irsko jsou nejlepší v osvobození rezidentů od daňové povinnosti.⁸⁹

V souvislosti s projednáváním transparentního zákona se mnozí jeho odpůrci odkazovali na snadné možnosti obejít omezení listinných akcií na majitele právě prostřednictvím offshorových struktur. Základním způsobem zakrytí skutečných vlastníků akcií pomocí cizozemských právních řádů je využití těch právních řádů, jež umožňují vydávání listinných akcií na majitele. Podnikatelé mohou využít založení společnosti v takové jurisdikci a jako účastnické cenné papíry vydat akcie na majitele. Akcionáři takto založené společnosti mohou potom využívat výhody, jež jsou s nimi spojeny. Zaručí jim zejména anonymitu a možnost snadného a rychlého převodu. Tato cizozemská společnost může poté založit nebo získat účast v české akciové společnosti

---

⁸⁸ŠVÁCHA, Milan. Právní aspekty zakládání a provozování offshore společností na Guernsey ve světle práva ČR a EU. Ostrava: Key Publishing, 2010. Monografie. 88 s. ISBN 9788074180859, s. 7.

⁸⁹ Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování - I. díl. 9. 2. 2009 AKONTinfo 1/2009, dostupné [online] na http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_747-offshore-a-onshore-mezinarodni-danove-planovani-i.-dil.

a stane se tak jejím akcionářem. Přestože sama společnost bude zpravidla jako akcionář české akciové společnosti identifikovatelná, její vlastníci budou zcela skryti za akcie na majitele nebo jim obdobné instrumenty. Na tomto místě by rád autor práce upozornil, že států, které umožňují vydávání listinných akcií na majitele rychle ubývá, nicméně často jsou nahrazeny obdobnými instituty a rušení listinných akcií na majitele zpravidla nesplní svůj účel.

Offshorové společnosti mohou vydávat i akcie na jméno, kdy mají přehled o vlastnické struktuře společnosti, ale tyto informace zásadně nezveřejňují a to ani na žádost oficiálních orgánů jiných států (policie, soudy, správce daně). Třetí osoby nemají často ani přístup k obchodnímu rejstříku nebo obdobnému registračnímu místu a nemohou zjistit ani zcela základní informace o společnosti. Podnikatelé, které se zabývají zakládáním těchto společností v offshorových destinacích, umí vytvořit řešení přesně na míru, jenž umožňuje zachovat anonymitu akcionářů zcela podle klientských přání. Nejdůmyslnější způsob zakládání těchto struktur je jejich mnohavrstevné řetězení, kdy na sebe navazuje několik holdingových společností a je velmi obtížné a časově náročné rozkrýt společnost v prvním řadu a zcela nemožné dohledat residuální vlastníky těchto společností.

Závěrem k této kapitole je nutné dodat, že zakládání offshorových společností, ať už s cílem daňové optimalizace nebo zachování anonymity vlastníků, je z principu zcela legitimním a legálním jednáním. Podnikatelé logicky hledají konkurenční výhodu, jež jim umožní na globálním trhu uspět a nemůže to být přičítáno k jejich tíži. Autor práce je přesvědčen, že případné s tím spojené negativní jevy musí být v první řadě zachyceny v bankovním systému při odhalování podezřelých finančních transakcí a nikoliv vlamováním se do soukromí vlastníků společností za každou cenu. Rušení „daňových rájů“ nepovede nutně k odstranění těchto rizik, ale naopak pouze k dalším zbytečným regulacím, jenž zkušení podvodníci beztak obejdou. Je nutné také dodat, že pokud volí akciové společnosti offshorové destinace, aby zakryly svou vlastnickou strukturu a jejich vlastníci zůstali v anonymitě, automaticky budí podezření u správce daně a ty se na ně mohou cíleně zaměřovat. Dalším negativem je to, že mohou budít podezření u některých obchodních partnerů, což může vést i k menšímu zájmu o jejich

služby či zboží. Offshorové struktury tedy vždy nenabízejí pouze positiva, ale nesou s sebou i negativa a každá společnost musí samostatně posoudit, čeho si cení více.

5 Veřejnoprávní úprava rozkrývání vlastnických struktur ve vybraných zákonech

5.1 Zákon o bankách

Banky jsou velmi důležitou součástí ekonomického života moderní společnosti. Banka je společnost, jejíž obchodní činnost spočívá v tom, že si vypůjčuje splatné peníze od veřejnosti, aby mohla půjčovat ostatním na svůj účet s cílem dosažení zisku.⁹⁰ Zcela zásadním způsobem ovlivňují chod ekonomiky a jejich vliv překračuje hranice jednotlivých států. Proto jsou banky ve své činnosti velmi přísně regulovány (i na evropské úrovni) a to i s ohledem na vysoké požadavky na transparentci jejich vlastnických struktur. V České republice vykonává dohled nad bankovním systémem Česká národní banka (dále jen „ČNB“), která je upravena v zákoně o České národní bance⁹¹ (dále jen „zákon o ČNB“) a samotnou úpravu bank poté nalezneme v zákoně o bankách⁹² (dále jen „zákon o bankách“)

5.1.1 Akcie banky

Banka je dle ustanovení § 1 odst. 1 zákona o bankách akciovou společností. Jiné právní formy zákon o bankách nepovoluje. Zákon o bankách omezuje banku v možnosti emise svých akcií, s nimiž je spojeno hlasovací právo, pouze na zaknihované akcie v ustanovení § 20 odst. 1 zákona o bankách. Bankám tedy není povoleno emitovat ani akcie na jméno. Zákonodárce zřejmě neměl dostatečnou důvěru v seznam, jenž by vedla sama banka a umožnil tak pouze podobu zaknihovaných cenných papírů, do jejichž evidence má ČNB kdykoliv přístup na základě ustanovení § 20a odst. 8 zákona o

---

⁹⁰JUROŠKOVÁ, L. Bankovní regulace a dohled. Praha: Auditorium, 2012. 174 s. Studie. ISBN 9788087284261, s.15.

⁹¹ Zákon České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 5. 2016].

⁹² Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 5. 2016].

bankách. Nejedná se ale o zcela spolehlivé řešení, protože jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, ani výpis z evidence cenných papírů nemusí vypovídat o skutečných vlastnících jednotlivých akcií. Akcie mohou kupříkladu znít na neprůhlednou společnost domicilovanou v cizích právních řádech.⁹³

5.1.2 Kvalifikovaná účast

Banky mohou uskutečňovat své podnikání pouze na základě udělení licence ČNB. Zákon vyžaduje pro udělení licence velmi širokou škálu podmínek, jež jsou vymezeny zejména v ustanovení § 4 a § 5 zákona o bankách. Pro téma práce je potom velmi důležité ustanovení § 4 odst. 5 písm. d), jež za jednu z podmínek pro udělení licence stanovuje důvěryhodnost a způsobilost osob s kvalifikovanou účastí na bance nebo, nejsou-li takové osoby, 20 největších akcionářů banky podle podílu na hlasovacích právech k výkonu práv akcionáře při podnikání banky. Podle ustanovení § 17a odst. 4 se kvalifikovanou účastí rozumí kvalifikovaná účast podle čl. 4 odst. 1 bodu 36 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013⁹⁴. Toto nařízení definuje kvalifikovanou účast jako přímou nebo nepřímou kapitálovou investici do podniku, která představuje 10 % či více kapitálu nebo hlasovacích práv nebo která dává možnost podstatně ovlivňovat řízení tohoto podniku. Ustanovení § 17a odst. 5 zákona dále vypočítává, jaké další účasti se musí do kvalifikované účasti připočít.⁹⁵

K posuzování důvěryhodnosti a způsobilosti osoby nedochází pouze při udělování licence, ale zákon o bankách vyžaduje souhlas ČNB také v případech, kdy dochází k nabytí kvalifikované účasti na bance, ke zvýšení kvalifikované účasti na bance tak, že dosáhne nebo překročí 20 %, 30 % nebo 50 % nebo se osoba stane osobou ovládající banku (§ 20 odst. 3 zákona o bankách). Česká národní banka nejpozději do 2 pracovních dnů ode dne přijetí žádosti o souhlas žadateli potvrdí její přijetí. Žádost obsahuje údaje o osobě nebo osobách hodlajících nabýt nebo zvýšit kvalifikovanou účast na bance nebo banku ovládnout, údaje o bance, na které má být tato účast nabyta,

---

⁹³PIHERA, V. a SMUTNÝ, A., in: PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. Zákon o bankách: komentář. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, Beckovy malé komentáře, 2011. 517 s. ISBN 9788074003899, s. 188.

⁹⁴Nařízení evropského parlamentu a rady č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012.

⁹⁵Jde například o účast osoby jednající ve shodě nebo se kterými má osoba možnost dočasně disponovat za protiplnění.

zvýšena nebo která má být ovládnuta, údaj o celkové výši podílu, jenž žadatel na této bance nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti dosáhne nebo ovládnutím získá, a údaje o osobě, která podíl na žadatele převádí. K žádosti musí žadatel připojit i dokumenty, na jejichž základě je může ČNB posoudit. Další detaily žádosti a obsah předkládaných formulářů poté obsahuje vyhláška ČNB⁹⁶. Nabytí nebo zvýšení kvalifikované účasti na bance nebo její ovládnutí bez předchozího souhlasu České národní banky nemá za následek neplatnost právního jednání, na základě kterého k těmto změnám v účastech na bance došlo, avšak hlasovací práva spojená s takto nabytou účastí nesmějí být vykonávána, a to do doby udělení tohoto souhlasu.

K identifikaci osob s kvalifikovanou účastí dochází také pravidelně na základě ustanovení § 20 odst. 18 zákona o bankách, který stanoví, že banka, jejíž akcie jsou přijaté k obchodování na regulovaném trhu, oznámí alespoň jednou ročně České národní bance jména nebo názvy svých akcionářů držících kvalifikované účasti a výši těchto účastí. Banka je také dle ustanovení § 20a odst. 3 zákona o bankách povinna předložit České národní bance výpis všech akcionářů a správců z emise akcií banky, pořízený ke dni, který o 7 dní předchází dni konání valné hromady. Výpis musí banka doručit ČNB nejpozději 6 dní před konáním valné hromady. ČNB může na základě tohoto výpisu pozastavit akcionářská práva akcionářům, u nichž pro to shledá důvod a výpis poté vrací zpět bance.

5.1.3 Posuzování důvěryhodnosti a průhlednosti

ČNB musí při udělování licence i při nabývání kvalifikovaných účastí velmi pečlivě vážit, zda jsou akcionáři banky důvěryhodní a zda nepředstavují riziko pro bezproblémový chod banky v souladu s pravidly pro řádné a obezřetné podnikání. ČNB je povinna v rámci svých dozorových povinností nahlédnout do vlastnické struktury banky a vzít v úvahu i povahu a složení jejich akcionářů. U fyzických osob bude toto posuzování zpravidla jednoduché a ČNB se bude zaměřovat především na jejich bezúhonnost a zjišťovat původ peněz, které na nabytí podílů získaly. Důvod pro

---

⁹⁶Vyhláška České národní banky č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob, ve znění vyhlášek č. 192/2011 Sb., č. 58/2012 Sb., č. 372/2012 Sb., č. 248/2013 Sb. a č. 171/2014 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 5. 2016].

neudělení licence nebo nabytí kvalifikované účasti (popř. i sistance akcionářských práv) u fyzických osob může být například to, že je osoba hlášena k trvalému pobytu na městském úřadě nebo pochybnosti o legálním původu prostředků pro získání účasti v bance. To samo o sobě budí značné podezření a ČNB by ho zřejmě vyhodnotila jako rizikové a nabytí kvalifikované účasti nebo udělení licence by nepovolila.

U právnických osob je potřeba zkoumání osob ještě naléhavější a kontrola bude muset být zevrubnější. Právnické osoby totiž mohou účelově využívat institutu právnické osoby jako štítu, jenž zakrývá osoby s výrazným vlivem na chod banky. Proto je každý významný akcionář s podílem větším než 10 % na hlasovacích právech samostatně posuzován a je vyhodnocována jeho nebezpečnost pro řádný chod banky. Smyslem této regulace je především zajistit přehled ČNB o akcionářské struktuře, tak aby mohl tento dozorový orgán zamezit účasti osob napojených na organizovaný zločin (zejména praní špinavých peněz) nebo osob, jež by mohly jinak negativně působit na řízení banky a jejichž zájmy by tak byly zcela neslučitelné s řádným a obezřetným provozem bankovního podnikání.⁹⁷

Požadavek na průhlednost bank omezuje možnost, aby v rámci její struktury působily právnické osoby, jejichž koncepce neumožňuje zjištění skutečného (reziduálního, ekonomického) vlastníka akcií banky. Tento požadavek je nutný chápat z hlediska materiálního, nikoliv pouze formálně. ČNB se důkladně zabývá tím, zda deklarované vztahy předložené akcionáři skutečně odpovídají mocenským poměrům a podrobí je užšímu přezkumu. Akcionáři banky jsou také prověřováni z hlediska toho, zda nad nimi bude moci být vykonáván účinný dohled, pokud to možné nebude, přestože o jejich průhlednosti nebude pochyb, je to také důvod pro neudělení licence nebo pro nesouhlas s nabytím kvalifikované účasti.⁹⁸

Testem průhlednosti nepochybně neprojdou společnosti, jejichž struktura bude úmyslně zakrývat jejich skutečné vlastníky. Bude se jednat zejména o akcionáře, jenž využijí offshorové společnosti umožňující vydávání listinných akcií na majitele nebo jiné obdobné instituty sloužící k zakrytí jejich identifikace. Dále budou zřejmě vyloučeni i akcionáři, jenž podají o své struktuře nejasné, zavádějící nebo neúplné

---

⁹⁷PIHERA, V. a SMUTNÝ, A. 2011 op. cit., s. 56.

⁹⁸PIHERA, V. a SMUTNÝ, A. 2011 op. cit., s. 59

informace a ČNB u nich tak nebude moci důsledně posoudit jejich transparentnost. Vyloučení budou také akcionáři, kteří budou rozpoznáni jako tzv. „bílé koně“, to znamená, že jsou na místa akcionářů dosazeny osoby, které jednají na příkaz skutečného vlastníka (beneficienta), zpravidla za úplatu, a zajišťují tak krytí těmito skutečným vlastníkům, kteří se nechtějí ve strukturách banky objevovat, ať už v zájmu zachování anonymity nebo za účelem páchaní trestné činnosti. Problémem je velmi obtížná identifikace těchto bílých koní a prokazování, že nejsou skutečnými vlastníky akcií. ČNB disponuje prostředky, jenž mohou pomoci v odhalování těchto osob, popřípadě alespoň prokázat dostatečně odůvodněné pochybnosti, které mohou vést až k vyloučení těchto osob z účasti na bankovním podnikání.

5.1.4 Zhodnocení úpravy v zákonu o bankách

Cílem identifikace akcionářů s významnou účastí na bankách je zajistit, aby jejich vlastnická struktura byla průhledná a nezávadná. Tento požadavek vyplývá z toho, že banky jsou zcela zásadními institucemi kapitálového a finančního trhu a získávají obrovské finanční prostředky od veřejnosti, které dále investují a spravují. Vzhledem k tomu, že jsou držiteli většiny úspor všech domácností i podnikatelů, existuje zde velmi silný veřejný zájem na tom, aby banky fungovaly řádně a nakládaly se svými prostředky dle pravidel obezřetného podnikání. Jedním ze způsobů, jak toho docílit, je i důsledná identifikace jejich akcionářů tak, aby byla zajištěna jejich průhlednost a důvěryhodnost a naopak riziková akcionáři byli z tohoto podnikání vyloučeni.

Výše uvedené pravomoci ČNB umožňují dle názoru autora velmi účinně akcionáře identifikovat a odhalovat hrozby, jež by s nimi mohly být spojeny. Klíčovým instrumentem ČNB při odhalování vlastnické struktury akcionářů je vymezení široké diskreční pravomoci. ČNB nezkoumá pouze formálně předložené dokumenty, ale může využívat své oprávnění k jejich důkladnému zkoumání a zaměřit se na rozkrytí residuálních vlastníků akcionářů. Tato možnost správního uvážení ČNB dovoluje přednést své důkazy a argumenty proti nedůvěryhodným akcionářům a vyloučit je tak z účasti na bance. Přestože to nemusí být vždy jednoduché, lze zpravidla vyzorovat určité podezřelé jevy, jež jsou s těmito akcionáři spojeny a na základě souhrnu těchto

podezřelých skutečností tyto akcionáře z důvodů obezřetnosti z účasti vylučovat. ČNB na druhou stranu nesmí toto oprávnění zneužívat a vylučovat určité akcionáře z její libovůle.

Autor práce je přesvědčen, že úprava identifikace akcionářů v zákonu o bankách, by měla být vzorem pro boj s negativními jevy, které jsou spojeny s neprůhlednými strukturami akciových společností tam, kde je přítomen silný veřejný zájem. Jak již bylo v práci zmíněno, soukromoprávní regulace určitých institutů, které umožňují zakrývání jejich vlastníků, zpravidla není vůbec efektivní. Zákon o bankách zřetelně ukazuje, že regulace prostřednictvím veřejného práva ve veřejném zájmu, kdy je určitému správnímu nebo dohledovému orgánu dána diskreční pravomoc za účelem identifikace skutečných vlastníků, je účinným způsobem, jak čelit i soukromoprávním způsobům jejich zakrývání.

5.2 Úprava identifikace akcionáři v zákonu o veřejných zakázkách

5.2.1 Obecný úvod

Zákon o veřejných zakázkách⁹⁹ je veřejnoprávním předpisem, který upravuje proces jejich zadávání. Podstata veřejné zakázky spočívá v tom, že si veřejný subjekt (stát, obec, samosprávný celek) objednává zboží, práci nebo služby za prostředky pocházející z veřejných zdrojů. Veřejné zakázky se uskutečňují na základě smlouvy mezi zadavatelem a jedním či více dodavateli. Právní úprava veřejných zakázek představuje nástroj regulace zadávání veřejných zakázek a jejím hlavním účelem je zajistit co možná největší transparentci, efektivitu a hospodárnost při utrácení veřejných prostředků.

Velmi často je zadávání veřejných zakázek kritizováno za existenci velkého korupčního potenciálu. Ten je spatřován zejména v propojení zadavatelů a dodavatelů, kteří úmyslně ovlivňují výsledky zadávacích řízení tak, aby z nich co nejvíce profitovali. Toto propojení může být zakryto i prostřednictvím netransparentních

---

⁹⁹Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 1. 5. 2016].

korporátních struktur. Proto je ve veřejném zájmu, aby uchazeči s neprůhlednou vlastnickou strukturou podléhali alespoň určité míře identifikace a tím tento potenciál omezit na nejnižší možnou úroveň.

5.2.2 Identifikace akcionářů

Právní úpravu v zákonu o veřejných zakázkách, jenž míří přímo na identifikaci akcionáři, nalezneme v ustanovení § 68 odst. 3 písm. b) zákona o veřejných zakázkách. Dle něj musí dodavatel, má-li formu akciové společnosti, předložit jako součást nabídky seznam vlastníků akcií, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 10 % základního kapitálu, vyhotovený ve lhůtě pro podání nabídek. Pokud bude tento seznam v nabídce chybět, jde o zákonnou chybu nabídky a povede k jejímu vyřazení. Ustanovení § 76 odst. 3 zákona o veřejných zakázkách, nicméně umožňuje, aby dodavatel po vyzvání hodnotící komise seznam doplnil.

Problémem této úpravy je, že zákonodárce nevymezil žádné pravomoci ani kritéria při posuzování tohoto seznamu akcionářů a k jeho nesprávnosti nebo nepravdivosti se při hodnocení nabídek vůbec nepřihlíží. Navíc jak uvádí R. Krč ve svém komentáři¹⁰⁰, i kdyby z tohoto seznamu vyplývalo propojení mezi dodavatelem a zadavatelem, není zadavatel oprávněn uchazeče ze zadávacího řízení vyloučit. V zákoně pro to neexistuje žádná opora. Seznam zmíněných akcionářů je pouze určitou formou čestného prohlášení.

5.2.3 Zhodnocení úpravy

Úprava identifikace akcionářů v zákonu o veřejných zakázkách, jak vyplývá z výše uvedeného, je velmi špatná. Nepřináší efektivní identifikaci akcionářů a je pouhou administrativní a finanční zátěží pro obě strany zadávacího řízení. Do zákona se zřejmě úprava dostala pouze v rámci deklarovaného „boje proti korupci“ bez hlubšího zamýšlení nad podstatou a účelem odkrývání vlastnických struktur a jako taková neplní svůj účel a v zákoně je nadbytečná.

---

¹⁰⁰KRČ, R. Zákon o veřejných zakázkách s komentářem a judikaturou. Praha: Linde, 2013. 1272 s. ISBN 978-8072-018-88-8, s. 605.

5.2.4 Nový zákon o zadávání veřejných zakázek

V tuto chvíli byl ve sbírce zákonů vyhlášen nový zákon o zadávání veřejných zakázek¹⁰¹ (dále jen „ZZVZ“), jenž má být účinný od 1. října 2016. Jedná se o kompletní změnu dosud platné úpravy a dopadá i na identifikaci akcionářů dodavatelů, kteří se ucházejí o veřejné zakázky.

Důvodová zpráva¹⁰² se sama zabývá úpravou v zákoně o veřejných zakázkách a říká: „*Současná právní úprava je spojena s náklady spočívající ve vypracování a předložení dokladů s cílem naplnit formální zákonnou povinnost spočívající v předložení seznamu vlastníků akcií. Tyto doklady neodkrývají skutečnou majetkovou strukturu dané společnosti, neboť v tomto přehledu jsou uvedeni pouze první přímí vlastníci akcií, přičemž skutečná struktura může být mnohem rozvrstvenější a komplikovanější. Tento doklad (čestná prohlášení a seznamy zpracované dle § 68 odst. 3 ZVZ) nemusí mít žádnou vypovídající hodnotu o reálných vlastnicích společnosti, která se účastní zadávání veřejných zakázek.*“ Důvodová zpráva se při analýze různých řešení přiklonila k možnosti, řešit netransparentní vlastnickou strukturu prostřednictvím speciálního zákona a úpravu ze starého zákona zachovat. To se ovšem nestalo a ZZVZ obsahuje navzdory důvodové zprávě novou úpravu identifikace vlastnické struktury společností.

Ustanovení § 48 odst. 7 ZZVZ stanoví, že zadavatel může vyloučit účastníka zadávacího řízení, který je akciovou společností nebo má právní formu obdobnou akciové společnosti a nemá vydány výlučně zaknihované akcie. Dle ustanovení § 48 odst. 9 ZZVZ zadavatel u vybraného dodavatele ověří naplnění důvodu pro vyloučení podle odstavce 7 na základě informací vedených v obchodním rejstříku. Pokud tedy zadavatel z obchodního rejstříku zjistí, že uchazeč emitoval jiné akcie než zaknihované, musí ho na základě tohoto ustanovení z řízení vyloučit. To se jeví jako zcela nekonceptní vzhledem k přijetí transparentního zákona, z kterého zcela jasně vyplývá, že dostatečně transparentní jsou i akcie na jméno či imobilizované akcie na majitele. ZZVZ se tak zřejmě dopouští diskriminace právních forem, které zvláštní právní předpis upravující transparentci akciových společností akceptuje.

---

¹⁰¹ Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].

¹⁰² Sněmovní tisk č. 637/0, vládní návrh zákona o zadávání veřejných zakázek. Dostupné [online] na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=637&CT1=0>, s. 223. [cit. 1. 5. 2016].

Ještě markantnější je diskriminace českých akciových společností vůči zahraničním subjektům. Ustanovení § 48 odst. 9 ZZVZ dále totiž uvádí, že vybraného dodavatele se sídlem v zahraničí, který je akciovou společností nebo má právní formu obdobnou akciové společnosti, zadavatel požádá, aby v přiměřené lhůtě předložil písemné čestné prohlášení o tom, které osoby jsou vlastníky akcií, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 10 % základního kapitálu účastníka zadávacího řízení, s uvedením zdroje, z něhož údaje o velikosti podílu akcionářů vychází. V tomto případě se bude zřejmě opět jednat o pouhé čestné prohlášení ve smyslu účinné úpravy, ale její předložení nejspíše bude stačit k tomu, aby zahraniční akciová společnost nebyla vyloučena ze zadávacího řízení. České akciové společnosti tuto možnost nemají. Zákonodárce se zjevně chtěl za každou vyhnout diskriminaci zahraničních subjektů při přístupu k veřejným zakázkám, ale nedomyslel, že je touto úpravou naopak zvýhodňuje oproti českým společnostem.¹⁰³

Zákon také zpřísňuje některé aspekty identifikace akcionářů pro nadlimitní veřejné zakázky. Dle ustanovení § 104 odst. 2 ZZVZ je zadavatel je povinen v zadávací dokumentaci požadovat od vybraného dodavatele, který je právnickou osobou, aby jako podmínku pro uzavření smlouvy předložil identifikační údaje všech osob, které jsou jeho skutečným majitelem podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu¹⁰⁴ a doklady, z nichž vyplývá vztah všech těchto osob k dodavateli.¹⁰⁵ Jedná se o identifikaci konkrétní fyzické osoby, jež fakticky či právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování obchodního závodu u této právnické osoby, popřípadě disponuje více než 25% z hlasovacích práv v této právnické osobě nebo je příjemcem výnosů z činnosti této právnické osoby. Pokud zadavatel zjistí na základě rozkrytí vlastnické struktury

---

¹⁰³Tomuto názoru přisvědčují i nejnovější články týkající se nového zákona o zadávání veřejných zakázek. Např: VICH, J. Tento způsob zprůhlednění veřejných zakázek zda se nám poněkud nešťastným. [epravo.cz]. 14. 1. 2016. Dostupné [online] na <http://www.epravo.cz/top/clanky/tento-zpusob-zpruhledneni-verejnych-zakazek-zda-se-nam-ponekud-nestastnym-99837.html>. Nebo MASOPUST, K., BRYCHTOVA, R. Krátké zamyšlení nad důvody vedoucími k vyloučení účastníka ze zadávacího řízení dle nového zákona. [epravo.cz]. 16. 2. 2016. Dostupné [online] na <http://www.epravo.cz/top/clanky/kratke-zamysleni-nad-duvody-vedoucimik-vylouceniu-ucastnika-ze-zadavacihorizeni-dle-noveho-zakona-100518.html>. [cit. 1. 5. 2016].

¹⁰⁴Zákon č. 254/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].

¹⁰⁵Těmito doklady jsou dle zákona zejména výpis z obchodního rejstříku nebo jiné obdobné evidence, seznam akcionářů, rozhodnutí statutárního orgánu o vyplácení podílu na zisku a společenská smlouva, zakladatelská smlouva či stanovy.

právnícké osoby, že došlo v zadávacím řízení k střetu zájmů, musí účastníka vyloučit ze zadávacího řízení dle ustanovení § 123 odst. 3 ZZVZ.

Zákon dále nepracuje s tím, na základě jakých parametrů nebo jakým způsobem bude zadavatel předložené dokumenty hodnotit, zda bude přezkoumávat jejich pravdivost, ani jak přesně má dodavatel svoji vlastnickou strukturu popsat. K tomu komentář J. Vycha : „*Návrh ZZVZ však nespecifikuje, jaké doklady je vybraný uchazeč povinen předložit. Stačí například jen čestné prohlášení dodavatele? Jakým způsobem má být vlastnická struktura deklarována? Musí být doloženy všechny úrovně ovládání nebo jen skutečný majitel? Nevíme! Tím je zadavateli mj. dán manévrovací prostor, jak se v případě zájmu na jiném výsledku zadávacího řízení „nehodného“ vybraného uchazeče zbavit, a to poukazem na nedostatečnost předložených dokladů. Nehledě na to, že uvedeným způsobem de facto dochází k diskriminaci dodavatelů se složitější vlastnickou strukturou, neboť jsou na ně v zadávacím řízení kladeny vyšší administrativní nároky než na jiné uchazeče o veřejnou zakázku.*“¹⁰⁶ J. Vych také upozorňuje, že faktickým problémem úpravy je to, že dodavatel nemusí nutně znát všechny své skutečné majitele a u akciové společnosti bude velmi administrativně náročné (ne-li nemožné) zveřejnit úplnou akcionářskou strukturu. Jakýkoli podíl může být navíc držen osobou, jenž ho drží ve prospěch třetí osoby, která je skutečným vlastníkem. Typickým příkladem, kdy nebude možné doložit skutečné vlastníky, je svěřenský fond, kde bude jako akcionář zapsaný svěřenský správce nebo pokud bude podíl vdržení advokáta či banky, jenž jsou vázáni povinnou mlčenlivostí. Dosažení účelu právní úpravy bude tímto způsobem znemožněno a je otázkou, zda i v těchto případech bude zadavatel oprávněn vyloučit takového dodavatele. Z dikce zákona vyplývá, že nejspíše ano.

Lze očekávat, že zvolená úprava povede k řadě nezamýšlených a negativních důsledků. Zvýšené administrativní a finanční náklady na prokázání vlastnické struktury mohou odradit velké množství potencionálních uchazečů o veřejné zakázky a zvyšovat jejich ceny. Vylučování dodavatelů na základě nedostatečně prokázané vlastnické struktury (často nikoliv vinou akciových společností) může vést k opakování zadávacích řízení o veřejných zakázkách a napadání jejich průběhu u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

---

¹⁰⁶VICH, J. Tento způsob zprůhlednění veřejných zakázek zda se nám poněkud nešťastným. [epravo.cz]. 14. 1. 2016. Dostupné [online] na <http://www.epravo.cz/top/clanky/tento-zpusob-zpruhledneni-verejnych-zakazek-zda-se-nam-ponekud-nestastnym-99837.html>. [cit. 1. 5. 2016].

Autor práce je přesvědčen, že úprava identifikace vlastnických struktur právnických osob v ZZVZ není dobrým řešením této velmi složité problematiky. Je nutné ocenit zákonodárce za snahu o vnesení větší míry transparency do zadávacího řízení a omezení střetu zájmů mezi zadavatelem a dodavatelem. Nicméně zvolená úprava se jeví jako nekoncepční zejména v souvislosti s transparentním zákonem, když vylučuje z účasti na zadávacím řízením akciové společnosti s akciemi na jméno a imobilizovanými akciemi na majitele. Velmi palčivým problémem je také zřejmá diskriminace českých akciových společností oproti právnickým osobám zahraničním. Identifikace skutečných vlastníků v nadlimitních veřejných zakázkách se nejspíše projeví opět pouze ve formálním smyslu, neboť ZZVZ dále nepracuje s posuzováním jejich správnosti nebo pravdivosti.

Zákonodárce navíc nebral žádný ohled na důvodovou zprávu, která zcela jasně varuje před potížemi, které jsou s průhledností vlastnických struktur spojeny, a ignoroval zvolenou variantu, která navrhovala koncepční řešení ve zvláštním zákoně. Naopak provedl úpravu jí zcela navzdory a do zákona se dostala ustanovení, o jejichž problémech zákonodárce musel vědět. Je trestuhodné, že se do zcela nového zákona, který si klade za cíl zjednodušit a zprůhlednit zadávací řízení, dostala ustanovení, jež jsou nejspíše v rozporu s evropským právem a mohou ho naopak zkomplikovat. Na základě výše zmíněného je navíc velmi pravděpodobné, že zákon bude nutné velmi brzy po jeho přijetí novelizovat, což není dobrou vizitkou pro zákonodárce ani dobrou zprávou pro stálost českého právního prostředí.

5.3 Úprava identifikace skutečných majitelův zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Jedním z hlavních důvodů pro odtajňování vlastnických struktur akciových společností ale i jiných právnických osob je boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Úprava tohoto boje je na poli Evropské unie harmonizována

směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES¹⁰⁷ (dále jen III. AML směrnice) a do českého právního řádu byla transponována zákonem o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu¹⁰⁸ (dále jen „ZPPŠP“). K tomu je nutné dodat, že v tuto chvíli je platná nová směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849¹⁰⁹ (dále jen „IV. AML směrnice“), která má nahradit III. AML směrnici s účinností od 26. června 2017. Její transpozice je v tuto chvíli projednávána v Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisk číslo 752/0¹¹⁰ v podobě vládního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „NZPPŠP“).

5.3.1 Účinná úprava

Pro téma práce je relevantní zejména povinnost identifikace osoby klienta povinnou osobou¹¹¹ při zákonem vymezených obchodech. Tato kontrola je dvoustupňová. Prvním stupněm je v díkci ustanovení § 7 ZPPŠP identifikace klienta, jestliže je povinná osoba účastníkem obchodu v hodnotě převyšující částku 1 000 EUR. Zákon stanovuje i další podmínky, kdy je identifikace nutná (například při podezřelém obchodu, jenž nepřesahuje částku 1 000 EUR a dalších vymezených v ustanovení § 7 odst. 2 ZPPŠP). Identifikace klienta, jenž je fyzickou osobou, spočívá v uvedení jména a příjmení, rodného čísla, a nebylo-li přiděleno, data narození, místa narození, pohlaví, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství. Tyto informace povinná osoba ověří z průkazu totožnosti. Pro identifikaci právnické osoby zákon vyžaduje obchodní firmu nebo název včetně odlišujícího dodatku nebo dalšího označení, sídlo, identifikační číslo osoby nebo

¹⁰⁷Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

¹⁰⁸Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].

¹⁰⁹Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

¹¹⁰ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Dostupné [online] včetně důvodové zprávy na : <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=752>. [cit. 1. 5. 2016].

¹¹¹ Povinnou osobou je dle ustanovení § 2 ZPPŠP například banka, spořitelna a úvěrní družstvo, osoba oprávněná ke směnářské činnosti a další.

obdobné číslo přidělované v zahraničí. Tyto údaje ověří z dokladu o existenci právnické osoby a provede identifikaci fyzické osoby, která jejím jménem jedná v daném obchodu. U právnické osoby je tedy základem pro identifikaci platný výpis z obchodního rejstříku nebo podnikatelského registru. Obvykle se požaduje, aby nebyl starší 3 až 6 měsíců.¹¹²

Přesahuje-li prováděný obchod klienta částku 15 000 EUR (zákon opět počítá i s dalšími předpoklady pro nutnou kontrolu klienta), musí povinná osoba mimo identifikaci klienta, provést také kontrolu klienta na základě ustanovení § 9 odst. 1 ZPPŠP. Ta v sobě zahrnuje získání informací o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu, zajištění informací potřebných pro provádění průběžného sledování obchodního vztahu, včetně přezkoumávání obchodů prováděných v průběhu daného vztahu za účelem zjištění, jestli jsou uskutečňované obchody v souladu s tím, co povinná osoba ví o klientovi a jeho podnikatelském a rizikovém profilu, přezkoumávání zdrojů peněžních prostředků a zejména pak zjišťování skutečného majitele, je-li klientem právnická osoba.

Skutečný majitel¹¹³ podnikatele je v ustanovení § 4 odst. 4 písm. a) ZPPŠP definován jako konkrétní fyzická osoba, která fakticky či právně vykonává přímo nebo nepřímou rozhodující vliv na řízení nebo provozování obchodního závodu u této právnické osoby, popřípadě disponuje více než 25% z hlasovacích práv v této právnické osobě nebo je příjemcem výnosů z činnosti této právnické osoby. Klient musí poskytnout povinné osobě informace nezbytné pro zjištění skutečného majitele a předložit příslušné doklady. Pokud není možné skutečného majitele zjistit z obchodního rejstříku nebo jiné evidence, povinná osoba si může vyžádat písemné prohlášení statutárního orgánu, v němž bude skutečný majitel určen. Je ale otázkou, jakou vypovídací hodnotu bude takové prohlášení mít.¹¹⁴

---

¹¹² TVRDÝ, J., BARTOVÁ, A. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 515 s. ISBN 978-80-7400-099-7, s. 106.

¹¹³Ve III. AML směrnici je v čl. 3 odst. 6 definován skutečný vlastník (beneficial owner) jako „fyzická osoba (osoby), která v konečném důsledku vlastní nebo ovládá klienta, nebo fyzická osoba, pro kterou se provádí transakce nebo vykonává činnost.“

¹¹⁴ŠVORČÍK, O., ČÍŽKOVÁ, L. Jak zjistit konečného vlastníka a konečného beneficianta. Bulletin advokacie. 2012, č. 4, s 25.

Při zjišťování skutečného majitele může dojít také k tomu, že právnická osoba oznámí, že jí není znám. Povinná osoba poté nemusí provádět další zjišťování nebo informaci přezkoumávat, nicméně pokud má pochybnosti o transakci klienta, může takový obchod odmítnout nebo ho nahlásit jako obchod podezřelý.¹¹⁵ Z toho je zřejmé, že by v tomto případě měla povinná osoba jednat na základě svého nejlepšího uvážení a v souladu s účelem zákona situaci správně vyhodnotit a nedovolit uskutečnění podezřelých obchodů bez povšimnutí. Je-li klientem akciová společnost s rozdrobenou vlastnickou strukturou, je možné, aby skutečného majitele dle ustanovení § 4 odst. 4 ZPPŠP vůbec neměla. Poté je nutné takovou informaci při kontrole také zaznamenat.

Úprava identifikace skutečných majitelů v ZPPŠP je jedním z dalších instrumentů sloužících k rozkrývání vlastnické struktury nejen akciových společností. Zákon sice neumožňuje dohledat v každém případě skutečného beneficianta obchodů, jenž sleduje, ale je solidním základem pro boj s transakcemi, které by mohly financovat terorismus nebo legalizovat neoprávněně nabyté prostředky. Autor práce oceňuje na této úpravě především právo povinných osob uplatňovat svůj vlastní úsudek a cit při posuzování podezřelých transakcí a tím umožnit jejich efektivní kontrolu. Rozkrývat reálnou vlastnickou strukturu akciových společností poté mohou na základě informací o podezřelých obchodech od povinných osob kupříkladu orgány činné v trestním řízení.

5.3.2 Transpozice IV. AML směrnice ve světle identifikace akcionářů

Jak bylo zmíněno v úvodu ke kapitole, ZPPŠP dozná značných změn na základě nutné transpozice IV. AML směrnice do českého právního řádu. Velké změny přináší i z hlediska identifikace akcionářů. IV. AML směrnice upravuje povinné zřízení centrálního registru konečných vlastníků právnických osob a svěřenských fondů a společností, které do něj nezanesou zákonem požadované informace, budou hrozit vysoké sankce.

---

¹¹⁵ ŠVORČÍK, ČÍŽKOVÁ op. cit., s. 27.

5.3.2.1 Nová definice skutečného majitele

NZPPŠP zavádí novou definici skutečného vlastníka v ustanovení § 4 odst. 4., jenž přebírá přímo z čl. 3 odst. 6 IV. AML směrnice, která upřednostňuje materiální hledisko před formálním a stanoví, že skutečným majitelem se rozumí fyzická osoba, která má fakticky nebo právně možnost vykonávat přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právnické osobě, ve svěřenském fondu nebo v jiném právním uspořádání bez právní osobnosti. Podpurná ustanovení pro určení, co je oním rozhodujícím vlivem jsou převzaty z původní úpravy, ale v důvodové zprávě (k bodu 17) zákonodárce jasně říká, že jsou pouze podpurná a primární je definice materiální převzatá z IV. AML směrnice. Ustanovení § 4 písm. a) bodu 4 NZPPŠP reaguje na situace, kdy obchodní korporace nemá nebo nezná skutečného majitele a zakládá právní fikci, podle níž je skutečným majitelem fyzická osoba, která je členem statutárního orgánu nebo zástupcem právnické osoby v tomto orgánu nebo fyzická osoba v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Účel tohoto ustanovení není zcela zřejmý a ani důvodová zpráva se k tomu nevyjadřuje. Zřejmě bude sloužit pouze pro zapsání do nového registru, přestože nevypovídá vůbec nic o vlastnické struktuře společnosti.

U svěřenského fondu bude dle ustanovení § 4 písm. c) NZPPŠP za skutečného majitele považován zakladatel, obmyšlený, svěřenský správce a osoby, v jejímž zájmu byl svěřenský fond založen nebo osoby oprávněné k výkonu dohledu na správou svěřenského fondu. Z této úpravy není vůbec jasné, jak se budou zapisovat obmyšlení v diskrečních fondech (viz kapitola 4.2), kteří nemusí být do poslední chvíle známí. Obmyšlených může také být velké množství a pokud budou všichni zapsáni do rejstříku, zcela se tím stírá účel této evidence.

Ustanovení § 29b NZPPŠP upravuje uchovávání údajů o skutečném majiteli. Právnická osoba je povinna vést a průběžně zaznamenávat aktuální údaje ke zjištění a ověření totožnosti svého skutečného majitele včetně důvodů, které jeho postavení zakládají. Stejnou povinnost má i svěřenský správce. Tyto údaje musí uchovávat alespoň 10 let od doby, kdy tato osoba přestala být skutečným majitelem. Ustanovení § 29b odst. 4 NZPPŠP zakládá povinnost zápisu údajů o skutečných majitelích do nové evidence v rejstříkovém zákonu.

5.3.2.2 Nová evidence skutečných majitelů

Rejstříkový zákon (dále bude rejstříkový zákon vyložen ve znění připravované novely) bude dle návrhu obsahovat nový rejstřík nazvaný „Evidence údajů o skutečných majitelích“. Upraven bude v ustanoveních § 118a – 118i rejstříkového zákona. Dle ustanovení § 118a rejstříkového zákona se zřizuje evidence údajů o skutečných majitelích právnických osob zapsaných do veřejného rejstříku, stejně jako skutečných majitelích svěřenských fondů zapsaných do evidence svěřenských fondů (o evidenci svěřenských fondů viz kapitola 4.2). Skutečným majitelem se rozumí fyzická osoba podle § 4 odst. 4 NZPPŠP. Aktivně legitimovaná k zápisu těchto údajů bude sama právnická osoba (u svěřenského fondu svěřenský správce). Důvodová zpráva upozorňuje na to, že listiny a dokumenty, které budou prokazovat osobu skutečného majitele, se budou vždy odvíjet od konkrétní zapisované osoby a jejího skutečného majitele a že způsob, jakým se skutečný majitel prokazuje, není vhodné ani možné jednotně stanovit. V řadě případů seskutečnosti týkající se skutečného majitele budou i nadále prokazovat čestným prohlášením. Ustanovení § 118e rejstříkového zákona poté taxativně určuje, jaké údaje se o skutečných vlastnicích budou zapisovat. Půjde o jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo (bylo-li mu přiděleno) místo pobytu (bydliště) a státní příslušnost. Mimo identifikační údaje se zapisují také údaje specifikující vztah skutečného majitele k dané právnické osobě. Jedná se o podíl na hlasovacích právech, zakládá-li se postavení skutečného majitele na přímé účasti v právnické osobě, podíl na rozdělovaných prostředcích, zakládá-li se postavení skutečného majitele na tom, že je jejich příjemcem, anebo jiné skutečnosti, je-li postavení skutečného majitele založeno jinak.

Rejstříkový zákon dále v ustanovení § 118f deklaruje úplnou neveřejnost těchto zapisovaných údajů. Tyto informace se tedy neobjeví na běžném opisu z veřejného rejstříku. Důvodová zpráva uvádí, že o tyto údaje může požádat sama právnická osoba, není ale zřejmé proč by tak činila, když má povinnost dle ustanovení § 29b NZPPŠP tyto informace zjišťovat a uchovávat. Přístup do tohoto rejstříku bude povolen i osobám, které jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 118f odst. 3 rejstříkového zákona. Jedná se zejména o soudy, orgány činné v trestním řízení, finanční analytický útvar a další subjekty, které tak budou zpravidla činit ve veřejném zájmu při výkonu

svých zákonem svěřených povinností (lze srovnat s § 115 ZPKT). Problematické je, že jim bude k údajům o skutečném majiteli umožněn dálkový přístup. Tyto subjekty sice mohou přístupu k údajům o skutečném majiteli využívat pouze pro potřeby a v mezích jejich zákonné působnosti, ale nepochybně zde existuje velké riziko možnosti zneužití těchto informací jakýmkoli jejich zaměstnancem nebo jinou osobou, jež přístup k evidenci získá.

5.3.2.3 Zhodnocení navrhované úpravy

Z hlediska skutečné identifikace akcionářů přináší navrhovaná úprava pouze některé formulační změny. Zavádí jako primární materiální definici skutečného majitele převzatou přímo ze směrnice, což je nepochybně krok kupředu a umožní lépe reagovat na některé faktické způsoby ovládnutí právnických osob a autor práce tuto změnu oceňuje. Tuto definici pak doplnila právní fikce, jež určuje u právnických osob, které své skutečné majitele nemají nebo je neznají, za skutečné majitele fyzické osoby v jejich statutárních orgánech. Tato úprava se zdá velmi formalistická a zpravidla nebude vypovídat o vlastnické struktuře společnosti vůbec nic a míří pouze na zápis alespoň nějakých osob do nově zřízené evidence skutečných majitelů právnických osob, tudíž se zdá jako zbytečná a neplnící účel navrhované úpravy. Návrh se také snaží o zjištění skutečných vlastníků svěřenských fondů. Dle názoru autora to bude velmi obtížné a opět se bude jednat spíše o formální evidenci, která nemusí vždy odpovídat realitě.

Autor pak zcela zásadně nesouhlasí se zavedením nové plošné evidence skutečných vlastníků právnických osob. Přestože je evidence neveřejná a třetí osoby do ní nebudou mít žádný přístup, jedná se o další povinnost uvalenou na všechny právnické osoby zapisované do veřejných rejstříků a bude s sebou nést finanční a administrativní náklady na straně společností. Autor práce považuje představu zákonodárce, že tento rejstřík zvýší transparentnost vlastnických struktur právnických osob a umožní lépe naplňovat cíle zákona, za zcela naivní. Právnické osoby, které budou využívat neprůhledné vlastnické struktury pro praní špinavých peněz nebo financování terorismu, nikdy do tohoto rejstříku nezapíší své skutečné vlastníky nebo beneficiáře těchto nelegálních transakcí. Navíc, jak plyne z důvodové zprávy, často bude postačovat pouze

čestné prohlášení společnosti o tom, kdo jsou jejich skuteční majitelé a takové prohlášení bude mít nulovou vypovídací hodnotu. Rejstřík nemůže čelit ani držení účasti v právnických osobách prostřednictvím bílých koní nebo jiných prostředníků. Úprava tak negativně dopadne zejména na zcela zásadní majoritu čestných právnických osob, jichž se podezřelé transakce vůbec netýkají a zvýší jim tak náklady na byrokracii s tím spojenou. Přestože existuje velmi silný veřejný zájem na rozkrývání vlastnických struktur právnických osob za účelem zamezení těmto nelegálním transakcím, v okamžiku, kdy je rejstřík pouze určitou formální evidencí skutečných majitelů, jenž neumožňuje reálné rozkrytí beneficentů právnických osob (svěženských fondů), se zdá evidence jako zcela zbytečná a jako prostředek, který přes značné náklady nepřinese kýžený efekt.

Autor práce je názoru, že by úprava měla mířit spíše k zajištění velmi dobré a rychlé komunikace mezi jednotlivými povinnými osobami, která by umožnila účinnou evidenci a hodnocení rizikových profilů společností, podezřelých transakcí a propracování mechanismů, jenž by je efektivně kontrolovali. Pokud by byla poté právnická osoba vyhodnocena jako riziková na základě provádění podezřelých transakcí, mohla by být zapsána i bez svého vědomí do nějakého neveřejného rejstříku včetně jí uvedených skutečných vlastníků a tyto údaje by pak sloužily orgánům činným v trestním řízení a dalším oprávněným osobám k rozkrytí jejich vlastnické struktury. Tyto orgány jsou totiž vybaveny nejlepšími prostředky k odhalování skutečných beneficentů těchto nelegálních operací. Touto úpravou by přinejmenším byly ušetřeny poctivé právnické osoby před zvýšenými administrativními a finančními náklady a nebylo zasahováno do jejich práv na soukromí a ochranu osobních údajů.

Závěr

Cílem této práce bylo systematicky popsat zejména platnou a účinnou úpravu identifikace akcionářů a podmínek jejich identifikace v českém právním prostředí i s ohledem na evropskou legislativu, z níž česká úprava často vychází. Práce se zaměřila i na připravované změny, které budou identifikaci akcionářů modifikovat.

Autor práce se snaží především upozornit na to, že soukromoprávní úprava se velmi často míjí zamýšleným účinkům a že odhalení skutečných vlastníků akciových společností naráží na své limity. Jde zejména o využívání cizozemských právních řádů, používání prostředníků, bílých koní či jiných smluvních omezení formálních vlastníků, jenž umožňují účinně zakrýt skutečné beneficienty (residuální vlastníky) akciových společností i jiných právnických osob. Zároveň je nutné podotknout, že na tyto prostředky sloužící k zachování anonymity akcionářů není možné primárně nahlížet v negativním světle, neboť mohou být užívány v zcela legitimním zájmu akcionářů s účelem hájit jejich soukromí a osobní údaje.

Obecně lze hodnotit trend vývoje v rozkrývání vlastnických struktur akciových společností za silně nevyvážený ve prospěch veřejného zájmu na jejich odhalování. To s sebou zpravidla nese zvýšené administrativní a finanční náklady pro akciové společnosti, přičemž nejsilněji tato opatření postihují poctivé akciové společnosti. Řada v práci zmíněných povinností pak může vést k tomu, že se české korporátní prostředí stane neatraktivním pro zahraniční investory nebo k přesunu českých akciových společností do zahraničních států, jenž jim poskytnou výhodnější podmínky pro podnikání.

V diplomové práci je také vyzdvížena úprava v zákonu o bankách, která umožňuje velmi efektivní odhalení skutečných vlastníků akciových společností a měla by být vzorem pro jiné veřejnoprávní předpisy, kde existuje silný veřejný zájem na identifikaci skutečných vlastníků. Autor práce je přesvědčen, že právě diskreční pravomoc správního orgánu, jež umožňuje posuzování průhlednosti vlastnické struktury akciových společností z materiálního hlediska, je jediným možným způsobem, jak čelit soukromoprávním prostředkům sloužícím k ukrývání skutečných vlastníků tam, kde to

je nezbytně nutné. Plošné zaznamenávání údajů o formálních vlastnicích právnických osob rozhodně nevede k žádnému posunu v identifikaci jejich skutečných vlastníků a je pouze nákladným opatřením jak pro stát, tak pro právnické osoby.

Autor práce se domnívá vzhledem k připravované legislativě, že zákonodárce bude i na základě unijního práva dále regulovat postavení akcionářů v jejich neprospěch. Připravovaná regulace je zpravidla nekonceptní a nedokáže efektivně naplňovat svůj účel – identifikaci těchto akcionářů, což je často deklarováno i v jejich důvodových zprávách. Nezbyvá než doufat, že zákonodárce bude nové podmínky pro identifikaci akcionářů lépe vážit a řídit se zdravým rozumem.

Seznam použitých zkratk

Všeobecný obchodní zákoník	Zákon č. 1/1863 ř. z., Všeobecný zákoník obchodní (Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch), ve znění ke dni účinnosti zákona.
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Transparentní zákon	Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů.
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
ZPKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.
Rejstříkový zákon	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v účinném znění

Zákon o ČNB	Zákon České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
ČNB	Česká národní banka
Zákon o bankách	Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.
ZZVZ	Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.
III. AML směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu
IV. AML směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849/ES.
ZPPŠP	Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
NZPPŠP	Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Použitá literatura

Učebnice, monografie, komentářová literatura

- BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. A kol. Finanční právo. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 549s. ISBN 978-80-7400-440-7.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J., Tomáš HORÁČEK a Vít HORAČEK. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Svazek II. 1003 – 1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0.
- ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 637 s. ISBN 978-80-7478-735-5.
- ELIÁŠ, Karel. Akciová společnost: systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Praha: Linde, 2000. 433 s. ISBN 8072012320.
- HAMPEL, P., WALDER, I. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 368 s. ISBN 978-80-7478-501-1.
- HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 394 s. ISBN 978-80-7400-285-4.
- HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, 1004 s. ISBN 978-80-7400-433-9.
- JUROŠKOVÁ, L. Bankovní regulace a dohled. Praha: Auditorium, 2012. 174 s. Studie. ISBN 978-8087-284-26-1.
- KOTÁSEK, Josef. Právo cenných papírů. 2014. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris. 242 s. ISBN 978-80-7400-515-2.
- KRČ, R. Zákon o veřejných zakázkách s komentářem a judikaturou. Praha: Linde, 2013. 1272 s. ISBN 978-80-7201-888-8.
- LASÁK, J., HAVEL, B. Kompendium korporačního práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 237 s. ISBN 978-80-7400-018-8.

- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEZIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer. Kodex, s. 1608. ISBN 978-80-7478-537-5.
- PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. Zákon o bankách: komentář. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, Beckovy malé komentáře, 2011. 517 s. ISBN 978-8074-038-99.
- PLÍVA, Stanislav a kolektiv. Změny v obchodním právu. Vyd. 1. Praha: Orac, 2001. 223 s. ISBN 808-61-9941x.
- RANDA, Antonín. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Vyd. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. 345 s. ISBN 978-80-8677-514-2.
- ROZEHNAL, A. et al. Obchodní právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 730 s. ISBN 978-80-7380-524-1.
- ŠVÁCHA, Milan. Právní aspekty zakládání a provozování offshore společností na Guernsey ve světle práva ČR a EU. Ostrava: Key Publishing, 2010. Monografie. 88 s. ISBN 978-80-7418-08-59.
- ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva. 4. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice. 510 s. ISBN 978-80-7380-50-43.
- ŠVESTKA, J., DVORAK, J., FIALA, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1328 s. ISBN 978-80-7478-369-7.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1700 s. ISBN 978-80-7478-369-2.
- TVRDÝ, J., BÁRTOVÁ, A. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 515 s. ISBN 978-80-7400-099-7.
- VONDRÁČEK, Ondřej. Elektronické cenné papíry: transparentnost korporátních struktur společností. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013. 396 s. ISBN 978-80-87284-43-8.

Časopisecké zdroje

- ČECH, P., HAVEL, B., Akcie ve víru rekonstrukce aneb nevtělené, zaknihované a kusové akcie v návrhu zákona o obchodních korporacích. Obchodněprávní revue, 2011, roč. 3, č. 10, s. 298. ISSN: 1803-6554.
- DĚDIČ, Jan: K návrhu zákona o zrušení listinných akcií na majitele. Právní rozhledy 23/2009.
- ELEK, Š. Cenné papíry držené skrze prostředníky. Právní rozhledy 21/2005.
- ELEK, Š. Nominee účty a fiduciární správa cenných papírů. Právní rozhledy 8/2002.
- HORN, K. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku, Ad Notam. číslo 1. Ročník 2015.
- HUSTÁK, Zdeněk, MANDERLA, Martin. Cenné papíry ve světle rekonstrukce – poznámky k novému režimu. Obchodněprávní revue, 2014, roč. 6, č. 1, s. 14. ISSN: 1803-6554.
- KOCÍ, M. Institut svěřenského fondu v NOZ, Bulletin advokacie, číslo 1-2, ročník 2014.
- ŠVORČÍK, O., ČÍŽKOVÁ, L. Jak zjistit konečného vlastníka a konečného beneficienta. Bulletin advokacie. 2012, č. 4, s. 25.

Elektronické zdroje

- KASÍK, Petr. Nebezpečné akcie na majitele? [online]. Dostupné na: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7576>. [cit. 25. 3. 2016]
- MASOPUST, K., BRYCHTOVA, R. [Krátké zamyšlení nad důvody vedoucími k vyloučení účastníka ze zadávacího řízení dle nového zákona](#). [epravo.cz]. 16. 2. 2016. Dostupné [online] na <http://www.epravo.cz/top/clanky/kratke-zamysleni-nad-duvody-vedouci-mi-k-vylouceni-ucastnika-ze-zadavaciho-rizeni-dle-noveho-zakona-100518.html>. [cit. 2. 5. 2016].
- MATZNER, Jiří. Zákaz „anonymních akcií“ lze lehce obejít. Právní rádce [online] dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c1-62922180-zakaz-anonymnich-akcii-lze-lehce-obejit>. [cit. 25. 3. 2016].

- VICH, J. Tento způsob zprůhlednění veřejných zakázek zda se nám poněkud nešťastným. [epravo.cz]. 14. 1. 2016. Dostupné [online] na <http://www.epravo.cz/top/clanky/tento-zpusob-zpruhledneni-verejnych-zakazek-zda-se-nam-ponekud-nestastnym-99837.html>. [cit. 2. 5. 2016].
- Offshore a onshore mezinárodní daňové plánování - I. díl. 9. 2. 2009 AKONTinfo 1/2009, dostupné [online] na http://www.akont.cz/nase-znalosti/prispevky.html/83_747-offshore-a-onshore-mezinarodni-danove-planovani-i.-dil. [cit. 25. 4. 2016].
- Anonymní akcie. Nadační fond proti korupci. Dostupné [online] na <http://www.nfpk.cz/konec-anonymnim-akciim>. [cit. 20. 3. 2016].
- Podnikatelé zatím nereagují na zákaz anonymních akcí. Tisková zpráva Bisnode.cz. Dostupné [online] na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/podnikatele-zatim-nereaguji-na-zakaz-anonymnich-akcii/>. [cit. 25. 4. 2016].
- Konec anonymních akcí v Česku? Zatím ne! Tisková zpráva Bisnode.cz. Dostupné [online] na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/konec-anonymnich-akcii-v-cesku-zatim-ne/>. [cit. 25. 4. 2016].
- Anonymní akcie má stále 44 % firem. Tisková zpráva Bisnode.cz. Dostupné [online] na <http://www.bisnode.cz/tiskove-zpravy/anonymni-akcie-ma-stale-44-firem/>. [cit. 25. 4. 2016].

Právní předpisy České republiky (včetně právních předpisů dříve účinných na území České republiky) a důvodové zprávy

- Zákon č. 253/1852 ř. z., Spolkový patent, ve znění ke dni účinnosti zákona.
- Zákon č. 1/1863 ř. z., Všeobecný zákoník obchodní (Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch), ve znění ke dni účinnosti zákona.
- Zákon č. 11/1918 o zřízení samostatného státu československého, ve znění ke dni účinnosti zákona.
- Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech, ve znění ke dni účinnosti zákona.

- Zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech, ve znění ke dni účinnosti zákona.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- Návrh zákona o zrušení listinných akcií na majitele a o změně některých dalších zákonů, včetně důvodové zprávy.
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

- Stanovisko vlády k návrhu zákona o zrušení listinných akcií na majitele a o změně některých souvisejících zákonů včetně důvodové zprávy (sněmovní tisk č. 22).
- Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v účinném znění.
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (sněmovní tisk č. 571).
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony (sněmovní tisk č. 642).
- Zákon České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška České národní banky č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob, ve znění vyhlášek č. 192/2011 Sb., č. 58/2012 Sb., č. 372/2012 Sb., č. 248/2013 Sb. a č. 171/2014 Sb.
- Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.
- Vládní návrh zákona o zadávání veřejných zakázek včetně důvodové zprávy (sněmovní tisk č. 637).
- Zákon č. 254/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu včetně důvodové zprávy (sněmovní tisk č. 752).
- Vyhláška České národní banky č. 58/2006 Sb., o způsobu vedení samostatné evidence investičních nástrojů a evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů.
- Vyhláška České národní banky č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparenční, ve znění pozdějších předpisů.

Právní předpisy Evropské unie

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES ze dne 15. prosince 2004 o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2001/34/ES.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/50/EU ze dne 22. října 2013, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/71/ES o prospektu, který má být zveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování a směrnice Komise 2007/14/ES, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice 2004/109/ES.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.
- Nařízení evropského parlamentu a rady č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012.

Rozhodovací praxe

- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. září 2006, sp. zn. 29 Odo 634/2005. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. I. ÚS 4/94. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 5. 2016].
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 1 As 36/2008. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 1. 4. 2016].
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 981/2006. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. [cit. 13. 4. 2016].

Resumé

Anonymita akcionářů a s tím spojená míra transparence akciových společností patří v oblasti práva obchodních společností k velmi diskutovaným otázkám. Zejména v souvislosti s nutným bojem proti financování terorismu a praní špinavých peněz se vytváří poměrně rozsáhlá úprava podmínek rozkrývání identity vlastníků akciových společností na úrovni evropské legislativy, jež je Česká republika povinna transponovat do českého právního řádu. Z tohoto hlediska se jedná o velmi dynamické téma, které se rychle vyvíjí a není komplexně zpracováno ani analyzováno.

Práce se věnuje především popisu institutů v účinné právní úpravě, jež umožňují zachovat anonymitu akcionářů a mírou jejich možné identifikace z různých hledisek v rovině soukromoprávní. Diplomová práce obsahuje také charakteristiku vybraných veřejnoprávních předpisů, u nichž je založen veřejný zájem na identifikaci skutečných vlastníků akciových společností. Práce se zabývá i současně připravovanými změnami, jež budou v blízké budoucnosti modifikovat postavení akcionářů a jejich možného rozkrývání.

První dvě kapitoly práce se zaměřují na stručný popis historického vývoje pojmu anonymity akcionářů a podmínkami jejich identifikace. V druhé kapitole je kladen důraz na přijetí transparentního zákona, jež zásadně omezil institut listinných akcií na majitele, a stal se tak prvním prostředkem pro boj s netransparentní vlastnickou strukturou akciových společností.

Třetí kapitola vymezuje účinnou úpravu anonymity akcionářů a podmínek jejich identifikace obsaženou zejména v občanském zákoníku a zákonu o obchodních korporacích. Zabývá se popisem identifikace akcionářů vzhledem k formě jimi držení akcií, údaji zapisovaných do obchodního rejstříku a některými dalšími povinnostmi, jež přímo dopadají na identifikaci akcionářů. Čtvrtá kapitola krátce pojednává o vybraných soukromoprávních institutech, které se nejčastěji užívají k účelovému zakrývání totožnosti vlastníků akcií.

Poslední kapitola postihuje úpravu identifikace akcionářů prostřednictvím vybraných veřejnoprávních předpisů. Jedná se o rozkrývání skutečných vlastníků podle

zákona o bankách, zákona o veřejných zakázkách a zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Klíčová slova

Anonymita akcionářů; identifikace akcionářů; transparentnost akciové společnosti.

Summary

Anonymity of shareholders and the associated degree of transparency of the joint-stock company belongs in the field of company law among the most debated issues. Especially in light of the necessary fight against money laundering and financing of global terrorism European legislator creates extensive modification of the terms which are targeted on uncovering the identity of genuine owners of joint-stock companies. Czech Republic is obliged to transpose these terms into czech law. From this perspective, it is a very dynamic subject that is rapidly evolving and is not analyzed comprehensively.

Work is primarily devoted to the description of the institutes in czech private law, which allow to maintain the anonymity of shareholders and degree of their possible identification. The thesis contains also the characteristics of selected public law acts in which is presented strong public interest on the identification of beneficial owners of corporations. The thesis also reflects upcoming changes that will in the near future modify the position of shareholders and their potential unfolding.

The first two chapters focus on the brief description of the historical development of the concept of shareholders anonymity and the terms of their identification. The second chapter focuses on the enactment of the Bearer Share Restriction Act which fundamentally limited the institute of bearer shares in Czech republic and became the first means for fighting the non-transparent ownership structure of joint-stock companies.

The third chapter defines an effective regulation of the anonymity of shareholders and conditions of their identification contained mainly in the Civil Code

and the Business Corporations Act. It describes the identification of shareholders with respect to the form of held shares, the information published in the Companies Register and some other responsibilities that are directly connected to the shareholder identification. The fourth chapter briefly discusses selected private law institutes that are most commonly used to purposefully conceal the identity of shareholders.

The last chapter describes the regulation of shareholders identification applying selected public law acts. The chapter is about the unfolding of beneficial owners according to the Banking Act, the Public Procurement Act and the Anti-Money Laundering Act.

Keywords

Anonymity of shareholders; identification of shareholders; transparency of joint-stock company.

Název práce v českém jazyce

Anonymita akcionářů a podmínky jejich identifikace.

Název práce v anglickém jazyce

Anonymity of a shareholder and the requirements for his identification.